

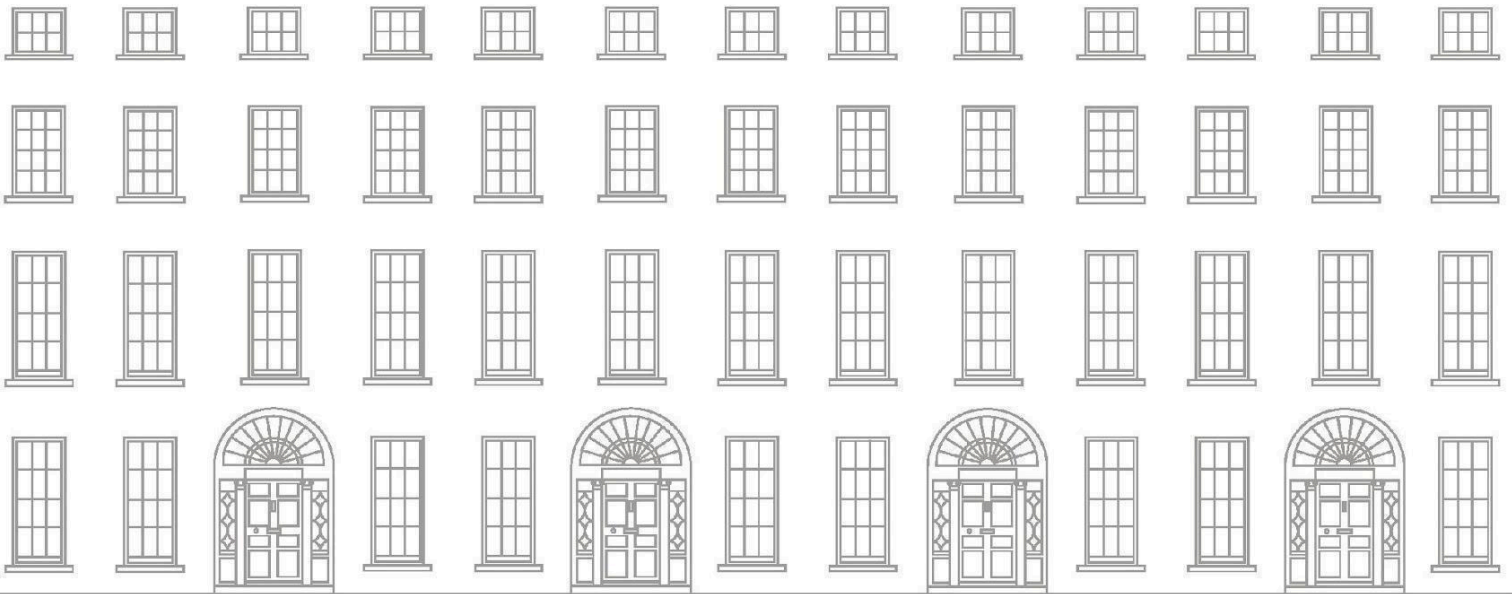
GAEILGE (HIGHER)

AILBHE NOLAN

ACADEMIC YEAR: 2024/2025

ORAL MASTERCLASS

TABLE OF CONTENTS

OVERALL MARKING	5
Oral exam	6
Sraith pictiúir	7
Rialacha na scoile	9
Samhradh iontach	12
Imreoir gortaithe	15
Mo Cheol thú! Mo cheol sibh!	18
Lá Spraoi san Ardchathair	21
An Ghaeilge – seoid luachmhar agus cuid dár gcultúr	24
Comhoibriú an phobail	27
Drochaimsir an Gheimhridh - Athrú aeráide	30
Cóisir gan chead	33
Madra ar Strae	36
Mé féin agus mo theaghlach	37
Ceisteanna Samplacha	37
Fúm féin	44
Mo cheantar	46
Ceisteanna Samplacha	46
Freagraí Samplacha	47
Do cheantar féin	51
An Scoil	53
Ceisteanna Samplacha	53
Nótaí Breise	60
Do scoil féin	61
Mo Chaitheamh Aimsire	63
Ceisteanna Samplacha	63
Freagraí Samplacha	65
Nótaí Breise	70
Mo chaithimh aimsire féin	73
Bia, Cócaireacht agus BÁCÁIL	74
An Toghcháil agus an Ollscoil	75
Cleachtadh	77
FILÍOCHT	80
Gairneann	80
Cearnaigh	81
An tEarrach Thiar	82
Cúrsa (idir lúibíní)	83

An Spailpín Fánach	84
GRAMADACH DON SCRÚDÚ CAINTE	85
An Aidiacht Shealbhach	85
Infinitive verbs	88
An Aimsir Chaite	89
Rialacha an Aimsir Chaite	90
Cleachtadh	91
An Aimsir Láithreach	94
Rialacha an Aimsir Láithreach	95
Cleachtaí	97
An Aimsir Fháistineach	103
Rialacha an Aimsir Fháistineach	104
Cleachtadh	106
Verbs ending in ir,air,il,ail,is	113
Rialacha agus Samplaí	114
Cleachtadh	116
An Modh Coinníollach	117
Rialacha an Modh Coinníolach	117
Siúl Siar	120
Briathra Rialta	120
Aidiacht Shealbhach & briathra	121
Nótaí	123

OVERALL MARKING

Paper	Section	Marks	%	Timing
Oral	Oral	240	40	20 mins
Paper 1 (2 hrs 20 mins)	Aural	60	10	20 mins
	Essay	100	17%	1hr 30 mins
				Planning and editing = 30 mins
Paper 2 (3 hrs 5 mins)	Comprehensions (2)	50 x 2 = 100	8.5 + 8.5 + 17%	1 hr
	Poetry	30	5%	30 mins
	Prose	30	5%	30 mins
	Choice section (An Triail, Gafa etc.)	40	7%	40 mins
				Planning and editing = 25 mins

Oral exam

COMPONENTS	MARKS	% ORAL	% EXAM	DETAIL	COMMENTS
Welcome	5	2	1	5 <u>PRESCRIBED</u> questions 1. Name 2. Age 3. Birthday 4. Address 5. Exam no	★ 5 easy marks ★ 5 answers to be learned by heart
Picture stories	80	33	13	<ul style="list-style-type: none"> • 10 picture stories to be studied • 1 (examiner's choice) to be presented in oral exam • Examiner asks 3 follow up questions • Student asks 3 follow up questions 	★ You will have PLENTY of time to prepare picture stories; ★ A lot of the same vocab is used across the 10 stories
Reading (poem)	35	14	6	<ul style="list-style-type: none"> • 5 poems to be studied <ul style="list-style-type: none"> ○ Géibhinn ○ Colscaradh ○ Mo Ghrása(idir lúibíní) ○ An tEarrach Thiar ○ An Spailpín Fánach • 1 (examiner's choice) to be read in oral exam 	★ Easiest marks in the exam! ★ You can read from your own copy (with own phonetics)
Conversation	120	50	20	Topics include: <ul style="list-style-type: none"> • Myself • My family • My area • My school • My hobbies <ul style="list-style-type: none"> ○ TV/Film/Books ○ Social Media ○ Music ○ concerts • Tense questions <ul style="list-style-type: none"> ○ Last/next summer ○ Last/next weekend ○ Daily routine • Current affairs • Life in Ireland today • Young people 	★ List (left) is not exhaustive ★ YOU steer the conversation, confidence is KEY here! ★ Practice, practice, practice!!

Sraith pictiúir

Rialacha na Scoile

Chroch siad	
D'fhogair sí	
Léigh sí	
Chaith sí	
D'ól siad	
Bhuail siad	
Shuigh siad	
D'fhan siad	
D'éist siad	
Rinne siad	
tionól	
ós comhair na ndaltaí	
ag imirt spóirt	
ag troid	
foréigineach	
dáinséarach	
in aghaidh na rialacha	
ar buile	
ag iarraidh míniú	
díomá	
fionrai	

Rialacha na scoile

Labhair príomhoide Ardscoil an Chnoic leis na daltaí sa halla tionóil faoi rialacha na scoile. Léigh sí amach na rialacha dóibh. Dúirt sí go raibh sé tábhachtach meas a léiriú do gach duine sa scoil. D'inis sí dóibh go raibh orthu a gcuid éide scoile a chaitheamh. Freisin dúirt sí go raibh sé tábhachtach go mbeadh gach duine sona ar scoil. Bhí ar na daltaí obair chrua a dhéanamh agus bhí cosc ar bhullaíocht, ar ghuma agus ar thobac sa scoil. Freisin ní raibh cead ag daltaí drugaí a úsáid nó alcól a ól.

Ansin chuaigh na buachaillí amach ar an bpáirc imeartha agus d'imir siad cluiche peile. Ba chluiche iontach é agus bhain siad an-taitneamh as an gcluiche. Bhuail na cailíní le chéile agus chaith siad tamall ag caint agus ag comhrá. Ba léir go raibh atmaisféar sona sa scoil. Go luath ina dhiaidh sin thosaigh grúpa de bhuachaillí ag troid agus bhí beirt chailíní ag caitheamh tobac. Ba léir nár thug na déagóirí seo aird ar bith ar rialacha na scoile.

Chonaic múinteoir na buachaillí ag troid agus labhair sé leo. Ní raibh an múinteoir sásta leis na buachaillí ar chor ar bith. Luaigh sé rialacha na scoile agus dúirt sé go raibh sé an-tábhachtach meas a léiriú do gach duine ar scoil agus gur chóir gur áit shona í an scoil. D'iarr sé orthu a n-iompar a mhíniú.

Chonaic múinteoir eile na cailíní ag caitheamh tobac agus bhí sí an-chrosta leo. Luaigh sí an dochar a dhéanann toitiní do shláinte an duine agus luaigh sí rialacha na scoile freisin. Ba léir go raibh áiféala ar na déagóirí gur bhris siad rialacha na scoile.

Chuir na múinteoirí glao ar thuismitheoirí na ndéagóirí agus d'inis siad dóibh go raibh trioblóid sa scoil. D'iarr siad ar na thuismitheoirí teacht chuig an scoil an mhaidin ina dhiaidh sin do chruinniú leis an bpríomhoide. Ní raibh na thuismitheoirí sásta ar chor ar bith nuair a chuala siad go raibh trioblóid ar scoil.

An mhaidin ina dhiaidh sin bhuail an príomhoide le dalta agus a thuismitheoirí ina hoifig. Mhínigh sí dóibh gur bhris a mac rialacha na scoile. Bhí an –bhrón ar an mbuachaill gur bhris sé na rialacha. Gheall sé don phríomhoide nach dtarlódh sé arís. Bhí na daltaí agus na thuismitheoirí eile sa seomra feithimh. Bhí siad ag fanacht le labhairt leis an bpríomhoide.

Mar phíonós bhí ar na cailíní fanacht siar tar éis scoile ar feadh uair a chloig. Bhí ar na buachaillí a bhí ag troid fanacht siar ar feadh dhá uair. Ar a fiche cúig tar éis a cúig bhí na daltaí sa seomra ranga ag obair go dian. Bhí an-bhrón orthu gur bhris siad rialacha na scoile.

Samhradh Iontach

Sheas (na cailíní)	
Labhair siad	
Bheartaigh siad	
Chuir siad (iarratas isteach)	
Chuaigh siad (faoi agallamh)	
D'oibrigh siad	
Chaith siad	
D'úsáid siad	
Ghlan siad	
Thug siad (cuairt ar)	
D'imir siad	
Bhuaigh siad	
D'fhéach siad	
Rinne siad	
an ghrian ag scoilteadh na gclocha	
ar bís, ag tnúth leis an samhradh	
folús glántóir	
radhairc cáiliúla	
corn	
go h-ard sa spéir	
grán rósta	
obair deonach	
carthanach	

Samhradh iontach

Tús an tsamhraidh a bhí ann. Bhuail Laoise agus Muireann le chéile taobh amuigh den séipéal. Bhí an ghrian ag scoilteadh na gcloch an lá sin. Bhí na cailíní ag tnúth go mór leis an samhradh agus bhuail siad le chéile chun a bpleananna don samhradh a phlé. Ba léir gur dlúthchairde iad Laoise agus Muireann.

Ba mhaith leo poist páirt aimseartha a fháil agus mar sin chuaigh na cailíní chun labhairt leis an mbainisteoir san óstán aitiúil. Mhínigh an bainisteoir dóibh go raibh poist ar fáil san óstán ag glanadh na seomraí leapa. Bhí na cailíní sásta na poist sin a ghlacadh.

Thosaigh siad ag obair san óstán go luath ina dhiaidh sin. Bhí áthas orthu go bhfuair siad na poist agus d'oibrigh siad go dian. Chaith siad an lá ag folúsghlanadh agus ag cur snas ar na troscáin. Chóirigh siad na leapacha agus ghlan siad na seomraí folcadh.

Cúpla mí ina dhiaidh sin chuaigh Laoise agus Muireann ar thuras chuig an Róimh. Chaith siad na laethanta ag siúl timpeall na cathrach agus ag féachaint ar na radhairc stairiúla. Bhí an aimsir te agus grianmhar agus thaitin an chathair go mór leis na cailíní. Chaith siad tamall ag siopadóireacht freisin.

Nuair a tháinig na cailíní abhaile ón Róimh d'imir siad peil leis an gclub áitiúil. Bhí Laoise agus Muireann an-sásta gur bhuaigh siad an chraobh agus d'ardaigh siad an corn tar éis an chluiche ceannais.

Ina dhiaidh sin chuaigh siad chuig an bpictiúrlann. Bhí scannán iontach ar siúl agus bhí an phictiúrlann plódaithe le daoine óga. Cheannaigh na cailíní grán rósta agus deoch agus bhain siad an-taitneamh as an scannán.

Chaith Muireann agus Laoise tamall ansin ag cabhrú leis na bochtáin. D'oibrigh siad le Cumann Naomh Uinseann de Pól agus thaisteal siad timpeall na cathrach ag tabhairt amach ceapairí agus anraith do na bochtáin. Bhí na bochtáin an-bhuíoch dóibh. Ba léir gur bhain siad an-taitneamh as an obair dheonach.

Ag deireadh an tsamhraidh chaith na cailíní tamall ag féachaint siar ar na rudaí a rinne siad i rith an tsamhraidh. Bhí samhradh den scoth acu. Bhí Muireann agus Laoise ag tnúth go mór leis an samhradh seo chugainn.

Imreoir Cortaithe

go dona....
Briste....
sos fada....

D'imir siad	
Rith siad	
Rinne siad	
Thit sé	
Tháinig sé	
Luigh sé	
Rinne sí	
Thaispeán sé	
Mhínigh sé	
Labhair sé	
Smaoinigh	
Le luas lasrach	
Luch féachana	
Thit sé ina chnap	
Ar shínteán	
Ag screadáil in ard a chinn is a ghutha	
Scrúdú fisiciúil	
Ficheall	

Imreoir gortaithe

Bhí dhá fhoireann ag imirt cluiche iománaíochta. Bhí foireann na scoile chun tosaigh le cúl agus trí chúilín agus ní raibh ach cúl agus cúilín amháin ag foireann an choláiste. Bhí lucht leanúna an dá fhoireann sa staid agus bhí atmaisféar beomhar ann. Bhí na himreoirí i lár na páirce ag caitheamh clogaid agus éadaí spóirt agus bhí camáin ina lámha acu.

I rith an chluiche gortaíodh imreoir amháin agus fágadh é sínte ar an talamh. Tháinig an réiteoir trasna chuige agus chonaic sé go raibh an t-imreoir gortaithe. Ghlaigh sé ar bhainisteoir na foirne agus rith sé amach ar an bpáirc imeartha. Cuirfeadh fios ar otharcharr ansin agus tháinig beirt fhear le sínteán. Stopadh an cluiche agus tógadh an t-imreoir den pháirc ar an sínteán.

Tógadh an t-imreoir chuig an roinn timpiste agus éigeandála san ospidéal áitiúil. Shroich siad an t-ospidéal thart ar a trí a chlog agus bhí siad ag feitheamh ar an dochtúir. Bhí beirt fhear sa seomra feithimh agus ba léir gur ghortaigh fear amháin a chos. Bhí an buachaill ag scoilteadh le pian ar an sínteán.

Bhí siad fós ag feitheamh ar a cúig a chlog agus ghlaigh an bainisteoir ar an altra. Ní raibh sé sásta agus mhínigh sé di go raibh siad ag feitheamh ar feadh dhá uair. Dúirt sé go raibh an buachaill míchompórdach ar an tralaí. Bhí fillteán i lámha na mná agus mhínigh sí go raibh siad an-ghnóthach san ospidéal an lá sin.

Ina dhiaidh sin tógadh x-gha dá chos agus ba léir ón bpictiúr ar an scáileán go raibh cos an bhuachalla briste. Labhair an dochtúir leis an mbuachaill agus d'inis sé dó go raibh a chos briste go dona. Dúirt sé go mbeadh air sos fada a thógáil ón spórt. Ní raibh an buachaill sásta leis an drochnuacht ar chor ar bith.

An lá ina dhiaidh sin bhuail an buachaill lena chara ag an staid iománaíochta. D'inis sé dó go mbeadh air sos cúig mhí a thógáil ón iománaíocht. Bhí plástar timpeall ar a chos agus bhí sé an-ghruama. Bhí a fhios aige nach mbeadh sé in ann aon spórt a imirt agus smaoinigh sé ar táiplis a imirt. Ba léir nach raibh sé sásta ar chor ar bith.

Mo cheol thú! Mo cheol sibh

Chroch (postaer)	
D'fhógair sé	
Shein siad	
Chaith siad	
Chleachtaigh sí	
Bhuaigh siad	
Léigh siad	
Scread siad	
D'éist siad	
Ghlaoigh siad (ar)	
D'fhéach siad (ar)	
Rinne siad	
Ghabh sé (buíochas)	
Fuaim shainiúil	
Lá I ndiaidh lae	
moltóireacht	
Céilí mór	
ardán	
Scaifte mór	
Lucht féachana	
Port	
Bród an domhain	

Mo Cheol thú! Mo cheol sibh!

Lá amháin bhí fógra ar an mballa i gColáiste Phádraig. D'fhógair sé go mbeadh grúpa a sheinnfeadh ceol traidisiúnta ag cleachtadh ag am lóin agus tar éis scoile gach Luan agus - Céadaoin. Bheadh a lán oibre gceist mar cleachtadh adhéanann máistreacht. Bhí suim ag roinnt dena daltaí sa cheol traidisiúnta agus bheartaigh siad ar páirt ghlacadh sa ghrúpa sin.

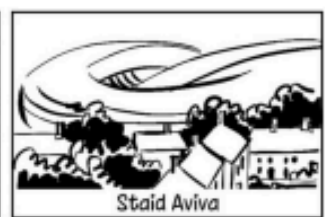
Thosaigh an cleachtadh agus bhí baill an ghrúpa fós sa scoil ag cleachtadh ag a cúig a chlog nuair a bhí gach éinne imithe abhaile. Bhí an múinteoir ceoil ag cabhrú leo. Ceathrar a bhí sa ghrúpa idir bhuachaillí agus chailíní agus sheinn siad an veidhlín, an fheadóg stáin agus an fheadóg mhór. Is léir go raibh siad dáirire faoin gceol.

Nuair a bhí gach éinne imithe abhaile bhí cailín amháin fós ag cleachtadh ar an veidhlín. Bhí port nua le foghlaim aici don lá dár gcionn agus bhí sí faoi bhrú mar níor theastaigh uaithi botún a dhéanamh a dhéanfadh dochar do sheansanna an ghrúpa. Nuair a bhí sí críochnaithe bhí an port ar a toil aici agus bhí muinín aici as a cumas an port a sheinm. An chéad chomórtas gur ghlac siad páirt ann ná Fleá an Chontae. Bhí ceithre ghrúpa páirteach ann. Nuair a bhí an bhreith á tabhairt, dúirt an moltóir go raibh gach grúpa acu ar fheabhas agus gur léir go raibh obair mhór déanta acu ar fad. D'fhógair sé ansin go raibh an bua ag Coláiste Phádraig. Bhí lúcháir ar ghrúpa Choláiste Phádraig agus chuaigh siad ar aghaidh ansin go Fleá an Chúige mar ionadaithe a gcontae féin. Tar éis an chomórtais bhí an toradh á thabhairt amach ag an moltóir agus arís d'fhógair si go raibh an bua faighte ag Coláiste Phádraig.

Bhí siad cáilithe anois do Fhleá Cheoil na hÉireann a bhí ar siúl i Leitir Ceanainn. Chuaigh lucht tacaíochta mór in éineacht leo don ócáid. Nuair a shroich siad Leitir Ceanainn bhí slua ollmhór bailithe agus bhí ceol le cloisint i ngach áit. Arís, bhí grúpa Choláiste Phádraig ar fheabhas agus bhuaigh siad Craobh na hÉireann. Ghlac siad páirt i gceolchoirm na mbuaiteoirí ar a hocht a chlog an oíche sin. Thug a lucht tacaíochta bualadh bos mór dóibh agus bhí siad ag screadaíl agus ag liúirigh,

Nuair a d'fhill siad ar an scoil bhí seisiún ceoil i halla na scoile ar a hocht a chlog ag ceiliúradh an bhua a bhí acu. Sheas an Príomhoide ar an ardán agus mhol sé gach éinne a chabhraigh leo an bua stairiúil a bhaint amach. Ghabh sé buíochas leo ar fad agus dúirt sé go raibh obair iontach déanta acu agus go raibh pobal na scoile ar fad ag comhoibriú le chéile chun an bua sin a bhaint amach. Ghabh na ceoltóirí buíochas le gach éinne a thug tacaíocht dóibh agus ansin thosaigh an cheolchoirm.

Lá spraoi san Ardchathair

1.

Thuirling sí	
Tháinig siad	
D'ith siad	
Thug siad (cuairt ar)	
Labhair siad	
Shuigh siad	
Chuaigh siad	
D'ól siad	
Thaistéal siad	
Chonaic siad	
D'fhéach siad	
Rinne siad	
Ag turaiseoireacht	
Radairc cáiliúla	
Ag siopadóireacht	
Ó áit go háit	
Dubh le daoine	
Timpeall na háite	
Lár na cathrach	
Áiseanna éagsúla	

Lá Spraoi san Ardchathair

Maidin amháin bhí Máire agus a máthair ag aerphort Bhaile Átha Cliath. Bhí siad chun bualadh le hAnna, cara le Máire, a bhí ag teacht ón Spáinn chun laethanta saoire a chaitheamh in éineacht leo sa chathair. Faoi dheireadh, tháinig Anna amach an doras agus meangadh mór gáire ar a haghaidh. Chuir siad fáilte chroíúil roimpi agus dúirt Máire go raibh siad beirt chun an lá dár gcionn a chaitheamh sa chathair. Bhí Anna an-sásta é sin a chloisint.

Go luath an mhaidin dár gcionn bhí siad beirt istigh i lár na cathrach. I dtosach, bheartaigh siad turas Bhaile Átha Cliath a dhéanamh ar bhus. Chuaigh siad in airde staighre agus bhí radharc breá acu ar Shráid Uí Chonaill, ar an Spíce agus ar Ardoifig an Phoist. Bhí gliondar orthu ag dul trí lár na cathrach agus bhí an t-ádh leo mar bhí an aimsir go haoibhinn

Ina dhiaidh sin stop siad ag an Ollscoil cháiliúil - Coláiste na Tríonóide. Bhí an Coláiste plódaithe le turasóirí le málaí droma orthu. Tháinig siad ann chun féachaint ar an leabhar ársa - Leabhar Cheanannais - agus ar an stór mór leabhar sa Leabharlann Fhada. Bhí bialann ann freisin chun sos a ghlacadh ann. Bhain siad taitneamh as sin. Thug an bus aghaidh ansin ar Mhúsaem Pháirc an Chrócaigh agus d'fhoghlaim siad faoi stair Chumann Lúthchleas Gael. Ina dhiaidh sin, chonaic siad Staid an Aviva, an staid is nua sa chathair, Gairdín na nAinmhithe atá suite i bPáirc an Fhionnuisce agus Ardeaglais Chríost. Bhí a lán feicthe agus foghlamtha acu taobh istigh de tamall gearr.

Tar éis an turais chaith siad tamall ag siopadóireacht i lár na cathrach agus bhí go leor málaí acu faoin am go raibh siad críochnaithe. Ní nach ionadh bhí ocras agus tart orthu agus stop siad ag bialann Burkes i Sráid Ghrafton agus d'fhéach siad ar an mbiachlár chun béile blasta a roghnú. Bhí siad an-sásta lena mbéile.

Ar a cúig chun a hocht bhí siad réidh chun dul isteach go hAmharclann na Mainistreach chun an dráma cáiliúil le John B Keane, *The Field*, a fheiceáil. Fuair siad a dticéid ag deasc na dticéad agus d'fhág siad a gcótaí i seomra na gcótaí sula ndeachaigh siad isteach chun an dráma a fheiceáil. Lá gnóthach ach suimiúil a bhí ann agus ní dhéanfaidís dearmad air go deo.

An Ghaeilge – seoid luachmhar agus cuid dár gcultúr

5.

Sheas siad	
D'fhéach siad	
Labhair siad	
Duirt siad	
Chuardaigh siad	
Chaith siad	
D'éist sé	
Thug sí	
Mhóthaigh siad	
Lonraigh (an ghrian)	
Shuigh siad	
Sheinn siad	
Ag rince	
Ag imirt	
An ghrian ag spalpadh anuas orthu	
Bronnadh na duaiseanna	
An Ghaeilge a chur chun cinn	
Beatha teanga í a labhairt	
An Ghaeilge a threisiú is a oiliúint	
Corn	

An Ghaeilge – seoid luachmhar agus cuid dár gcultúr

Bhí Cormac agus Niamh taobh amuigh de shiopa ceoil. Léigh siad fógra ar an doras a rá go raibh sladmhargadh na Cásca ar siúl sa siopa. I bhfuinneog an tsiopa chonaic na déagóirí uirlisí éagsúla, an bodhrán, an bainseo, an consairtín, an bosca ceoil agus an cruit. Bhí áthas ar Niamh an fógra a fheiceáil i nGaeilge sa siopa agus dúirt Cormac go raibh sé tábhachtach dúinn go léir ár dteanga a labhairt.

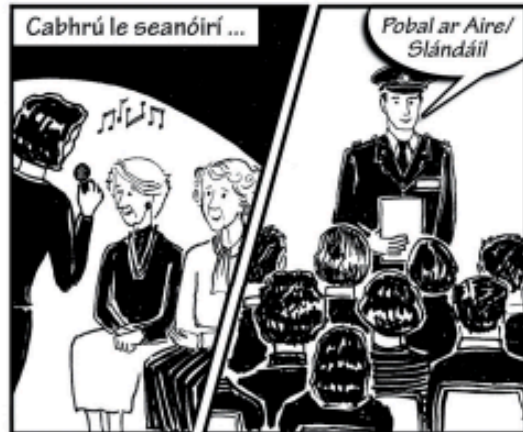
Nuair a d’fhill Cormac agus Niamh abhaile shuigh siad os comhair an ríomhaire. Bhí suim acu freastal ar chúrsa sa Ghaeltacht agus rinne siad cuardach ar Facebook. Bhí siad ag féachaint ar na cúrsaí sa Ghaeltacht agus fuair siad an t-eolas a bhí uatha ar Facebook.

Thaistéal siad chuig an nGhaeltacht agus i dtosach bhuaile siad le daoine óga eile agus bhí siad ag labhairt leo. Ansin d’fhreastail siad ar céilí. Bhain siad an-taitneamh as an gcéilí. Bhí siad ag damhsa ar feadh na hoíche. Chaith siad tamall ag imirt spóirt ar an trá freisin. D’imir siad eitpheil leis na déagóirí eile ar an gcúrsa. Bhí an aimsir go hálainn i rith an turais. Bhí an ghrian ag scoilteadh na gcloch gach lá.

Nuair a tháinig na déagóirí abhaile ón nGhaeltacht thosaigh siad ciorcal cainte ag am lóin. Bhuaile siad le daltaí eile sa scoil agus chaith siad tamall ag caint leo i nGaeilge. Ba léir go raibh an-suim ag na daltaí an Ghaeilge a labhairt.

D’éist siad le cláir freisin ar Raidió na Gaeltachta. Ina dhiaidh sin d’fhéach siad ar chlár ar TG4. Cheap na buachaillí gur fiú féachaint ar TG4. Bhí ionadh an domhain ar na déagóirí nuair a bhronn an múinteoir Gaeilge gradam orthu as iarracht a dhéanamh an Ghaeilge a neartú sa scoil agus sa cheantar. Ba léir go raibh siad an-bhródúil as a dteanga dúchais.

Comhoibriú an Phobail

Sheas (na mná)	
Labhair siad	
Bheartaigh siad	
Thosaigh siad	
Ghlan siad	
Chaith siad	
D'úsáid siad	
Chan sí	
Chuir siad	
D'fhoghlaim siad	
Bhronn siad	
Rinne siad	
lofa le bruscair	
músclaíonn sé deistin iontu	
ós comhair an phobail	
tabhacht na timpeallachta	
feabhas a chur ar an timpeallacht	
malaí dubha plaisteacha	
seaicéad lonrach	
meangadh gáire	

Comhoibriú an phobail

Bhí beirt bhan ag caint faoina n-áit chónaithe agus a rá go raibh sé lofa salach. Dúirt siad go raibh bruscar timpeall an cheantair agus nach raibh sé inghlactha a thuilleadh. Ba léir nár chuir daoine a mbruascar sna boscaí bruscair. Bhí na mná chun rud éigin a dhéanamh chun an ceantar a fheabhsú.

Bhailigh muintir na háite le chéile ag cruinniú do Chomhairle an Phobail. Phléigh siad tábhacht na timpeallachta ag an gcruinniú. D'aontaigh gach duine leis an mbean go raibh sé an-tábhachtach an ceantar a choiméad glan. Dúirt bean eile go raibh sé an-tábhachtach do shaol sóisialta na ndaoine ceantar deas glan a bheith acu. Rinne siad cinneadh ag an gcruinniú an ceantar a fheabhsú. Shocraigh siad freisin a bheith níos cairdiúla i dtaobh na seandaoine sa cheantar.

An lá ina dhiaidh sin thosaigh muintir na háite ag glanadh an cheantair. Líon siad málaí móra dubha le bruscar agus bhailigh siad an bruscar go léir a bhí timpeall na sráideanna. D'oibrigh siad le chéile agus ní raibh an obair róchrúa dóibh.

Ansin thug na daoine cuairt ar na seandaoine sa cheantar. Chuir siad ceolchoirm ar siúl dóibh agus bhain na seandaoine an-taitneamh as. Freisin tháinig garda isteach chun labhairt leis an bpobal faoi chúrsaí slándála. D'inis sé dóibh gur chóir dóibh a bheith aireach i gcónaí.

Chuir Comhairle an Phobail ranganna oíche ar siúl do mhuintir an cheantair freisin. Bhí seans ag muintir na háite ranganna cócaireachta, ranganna ríomhaireachta agus ranganna garraíodóireachta a dhéanamh. Ghlac a lán daoine páirt sna ranganna éagsúla agus ba léir gur tháinig feabhas mór ar an spiorad pobail sa cheantar.

Bhuaigh an ceantar duais i gComórtas na mBailte Slachtmhara go luath ina dhiaidh sin. Bhuaigh siad an duais de bharr gur tháinig feabhas mór ar a mbaile beag. Bronnadh seic dhá mhíle cúig chéad euro ar Chomhairle an Phobail chomh maith le corn mór. Bhí áthas an domhain ar gach duine.

Drochaimsir an Gheimhridh – Athrú Aeráide

Shuigh siad	
Phléigh siad	
Labhair siad	
Duirt siad	
Thit (an sneachta)	
Chosain sé	
Dhoirt sé	
Bhuail sé	
Mhóthaigh siad	
Lonraigh (an ghrian)	
ós comhair na teilifíse	
reophointe	
tuillte	
gaoth gharbh ag réabadh	
bratach bán	
fadhb mhór phráinneach í	
línte leicteachais	
an chiséal ozóin	
bád tarrthala	
ag leadh	

Drochaimsir an Gheimhridh - Athrú aeráide

Oíche amháin shuigh Aoife agus Antaine os comhair na teilifíse. Bhí an clár faisnéise Primetime ar siúl. Chonaic siad teach faoi uisce ar an gclár agus bhí an clár ag plé cúrsaí timpeallachta agus athrú aeráide. Cheap Aoife gur fhadhb chasta í agus d'aontaigh Antaine léi. Thosaigh Antaine ag smaoineamh ar an drochaimsir a bhí againn sa tír seo an geimhreadh seo caite.

I dtosaigh smaoinigh sé ar an sneachta a bhí againn ar fud na tíre i rith an gheimhridh. Bhí an teocht ocht gcéim faoin reophointe. Thit sneachta i ngach áit agus smaoinigh Antaine ar a bhunglaó faoin tuath. Bhí brat bán sneachta ar na sceacha agus os comhair an tí.

De bharr na drochaimsire phléasc píbín uisce thuas staighre sa teach. Bhí braonaíl uisce ag teacht tríd an tsiléáil. Bhí ar mháthair Antaine glao a chur ar phluiméir. Nuair a tháinig an pluiméir chuig an teach d'fhág sé a veain amuigh ar an mbóthar. D'íoc máthair Antaine dhá chéad euro chun an píbín a dheisiú. Tháinig méadú ar a bpolasaí árachais ina dhiaidh sin.

Ansin smaoinigh na déagóirí ar na stoirmeacha uafásacha a bhí againn timpeall na tíre i rith an gheimhridh. Tharla timpiste amháin ar bhóthar iargúlta faoin tuath. Leagadh crann mór sa timpiste. Thit an crann ar dhíon chairr. Ba thimpiste uafásach é. Freisin leagadh línte leictreachais timpeall na tíre.

I rith an gheimhridh thit báisteach throm timpeall na tíre. I gCorcaigh bhí ar dhaoine éalú óna dtithe i mbáid de bharr na dtuille. Tháinig na seirbhísí éigeandála i gcabhair ar na daoine a bhí sáinnithe.

Tharla an rud céanna i mBaile Átha Cliath. Bhí sé ag cur báistí go trom ar fud na cathrach. Bhí siopaí agus carranna faoi uisce agus bhí daoine sáinnithe ina gcarranna.

Ansin thosaigh na déagóirí ag caint faoin bpoll sa chiseál ozóin os cionn an antartaigh. Dúirt siad nach raibh an t-ozón in ann muid a chosaint ón ngrian de bharr go raibh poll ollmhór ann.

Ba léir go raibh Aoife agus Antaine an-bhuartha faoin timpeallacht. Phléigh siad na cnapáin oighir agus dúirt siad go raibh siad ag leá. Dá bharr dúirt siad go raibh leibhéal na bhfarraigí ar fud an domhain ag ardú. Bhí Aoife agus Antaine an-bhuartha faoin timpeallacht.

Cóisir gan Chead

D'fhag siad	
Phacáil siad	
D'iarr sé	
D'inis sé	
Ghlaoigh siad	
D'eagraigh siad	
Rinne siad (teagmháil)	
D'ith siad	
D'ól siad	
Bhain siad	
Bheartaigh siad	
Chaith siad	
Mhorthaigh siad	
Labhair sé	
Cheistigh siad	
meangadh gáire	
ar bís ag tnúth leis an gcoisir	
atmaisféar beomhar, fuinniúil	
ina praiseach	
lofa	
tuirseach traochta spíomnta amach	
cráite	
ag gearán	
díoma an domhain	
áiféala	

Cóisir gan chead

Bhí Peadar agus Máiréad ag déanamh a gcuid obair bhaile ar an Aoine ar a leathuair tar éis a ceathair nuair a d'fhág a dtuismitheoirí an baile don deireadh seachtaine. Chuir Daid na málaí i gcúl an chairr. Thug sé comhairle do na déagóirí sular fhág sé an baile. D'inis sé dóibh a bheith cúramach i rith an deireadh seachtaine, a gcuid obair bhaile a dhéanamh agus an teach a choimead glan. Freisin dúirt sé go mbeadh siad ag filleadh abhaile ar an Domhnach ar a leathuair tar éis a trí.

D'fhán Mam agus Daid slán ag na déagóirí ansin agus chuir Peadar agus Máiréad na leabhair ar an mbord. Bhí plean acu cóisir a eagrú sa teach an oíche sin ar a hocht a chlog. Chuir siad glao fóin ar a gcairde agus d'inis siad dóibh go raibh teach saor acu agus go mbeadh cóisir acu sa teach an oíche sin. Dúirt Máiréad lena cara go mbeadh ceol agus spraoi ag an gcóisir. Ba léir go raibh na déagóirí ag tnúth go mór leis an gcóisir.

Tháinig slua mór daoine chuig an teach. Ar a naoi a chlog bhí an teach plódaithe le déagóirí. Bhí na déagóirí ag ithe agus ag ól agus ag baint taitnimh as an gcóisir. Bhí aoibh mhaith ar gach duine ag an gcóisir. In Óstán an Átha bhí tuismitheoirí na ndéagóirí sa bhialann ag ithe dinnéir. Bhí siad ag ól fíona agus bhí an freastalaí ag freastal orthu.

Níor éirigh Peadar nó Máiréad go dtí a haon a chlog ar an Satharn. Bhí tuirse an domhain orthu. Nuair a shiúil siad isteach sa seomra suí chonaic siad go raibh an áit ina phraiseach. Bhí boscaí píotsa ar fud an tseomra agus bhí Máiréad ag iarraidh an tseomra a ghlanadh. Dúirt Peadar go raibh tinneas cinn air agus go raibh sé ag dul chuig a leaba. Bhí sé chun éirí ar a sé chun an teach a ghlanadh.

Ar a trí a chlog in Óstán an Átha bhí bainisteoir an ostáin ag labhairt leis na custaiméirí. Ba léir go raibh fadhb acu leis an uisce agus dúirt sé go raibh an leictreachas gearrtha freisin. Thug an bainisteoir trí rogha do na custaiméirí, dul chuig óstán eile, a gcuid airgid a fháil ar ais nó teacht ar ais uair eile do dheireadh seachtaine saor in aisce. Roghnaigh Daid filleadh ar an óstán uair eile.

Shroich Mam agus Daid a dteach ar a cúig a chlog. Nuair a chonaic siad an teach bhí siad ar mire le Peadar agus Máiréad. Bhí an teach fós ina phraiseach. Ní raibh Mam agus Daid sásta ar chor ar bith. Rinne Peadar iarracht leithscéal a ghabháil ach ba léir go raibh a dtuismitheoirí ar buile leo. Bhí áiféala ar Pheadar agus ar Mháiréad go raibh cóisir acu sa teach.

Madra ar Strae

Fuair sé (teachtaireacht)	
Thug sé (barróg)	
Labhair siad	
Duirt siad	
Shuigh siad	
D'fhógair siad	
Rinne siad (teagmháil)	
Ghlaoigh siad (ar)	
Chuaigh siad	
Aimsíodh	
Mhóthaigh sí	
Fuair sí	
Ghabh sí	
teachtaireacht	
ag gol	
buartha	
teagmháil	
ag screadáil in ard a gcinn is a ngutha	
Faoiseamh	
gliondar croí	
an-bhuíoch	
Buíchas le Dia	
Ar amharáí an tsaoil	
Comharsana maithe	
o theach go teach	

Madra ar Strae

Lá amháin fuair Breandán téacs óna chara Síle. Dúirt sí go raibh a madra imithe agus go raibh cabhair ag teastáil uaithe. Léigh Breandán an téacs go agus chuir sé glao uirthi láithreach a rá go mbeadh sé sásta cabhrú léi an madra a aimsiú.

Tháinig Síle chuig teach Bhreandáin go luath ina dhiaidh sin agus bhí sí trína chéile faoina madra. Bhí sí ag caoineadh agus rug Breandán barróg uirthi. Ansin shuigh siad síos le cupán caife agus mhínigh Síle céard a tharla do Jojo. Shocraigh an bheirt acu ar phlean chun Jojo a fháil ar ais.

I dtosach chuir Síle glao ar An Raidió Pobail. D'inis sí don láithreoir go raibh a madra ar iarraidh. D'iarr sí air fógra a chur amach ar an aer i dtaobh Jojo. Bhí an láithreoir lánsásta fógra a chur amach. Ansin sheol Síle agus Breandán téacs chuig a gcairde go léir. Dúirt siad go raibh madra beag ar iarraidh agus go raibh dath dubh agus bán ar an madra. Freisin chuir siad fógra ar a leathanach Facebook agus d'iarr siad ar a gcairde glao fóin a chur orthu má fheiceann siad Jojo.

Go luath ina dhiaidh sin fuair Síle glao fóin a rá go raibh Jojo faighte. Bhí áthas an domhain uirthi agus dúirt sí go rachadh sí chun é a bhailiú láithreach bonn. D'inis sí an dea nuacht do Bhreandán agus rug sé barróg uirthi.

Bhuail Síle leis an bhfear a chuir glao fóin uirthi. Bhí Jojo aige agus bhí an-áthas ar Shíle a madra a fheiceáil arís. D'inis an fear di go bhfuair sé Jojo taobh amuigh den ionad siopadóireachta. Dúirt sé go raibh an-eagla ar Jojo agus ba léir go raibh sé cailte. Lean Jojo an fear abhaile.

D'inis Síle an scéal ar fad dóibh faoi Jojo. D'inis sí céard a tharla dó agus faoi na rudaí a rinne sí chun é a fháil ar ais. Nuair a bhí Síle ag dul abhaile mhol an fear di aire a thabhairt dá madra as seo amach. Bhí a bhean chéile an-sásta gur tháinig Síle chun Jojo a bhailiú. Bhí Jojo ina baclainn aici nuair a d'fhag sí teach an fhir.

Mé féin agus mo theaghlach

Ceisteanna Samplacha

	Ceist	Béarla	✓
1.	Cad is ainm duit? Cén t-ainm atá ort? Cé tusa?	What's your name?	
2.	Cén aois thú?	How old are you?	
3.	Cén dáta breithe atá agat? Cathain a rugadh tú? Cathain a bhíonn do bhreithlá?	When is your birthday?	
4.	Cén seoladh baile atá agat? Cá bhfuil tú i do chónaí?	Where do you live?	
5.	Inis dom fút féin. Abair liom fút fein. Déan cur síos ort féin.	Tell me about yourself.	
6.	Cén sórt duine thú? Cén saghas duine thú?	What type of person are you?	
7.	Cén dath súile atá agat?	What colour eyes do you have?	
8.	Cén sort gruaige atá ort?	What sort of hair do you have?	
9.	Cén airde thú?	How tall are you?	
10.	An mó duine i do theaghlach? Cé mhéad duine atá sa bhaile?	How many people are in your family?	
11.	An duine ____ thú? (sportúil, ceolmhar...)	Are you a ____ person? (sporty, musical)	
12.	An dtaitníonn ____ leat? An maith leat ____? An bhfuil suim agat i /sa ____?	Do you enjoy ____? Do you like ____? Do you have an interest in ____?	

1. Cad is ainm duit? / Cén t-ainm atá ort? / Cé tusa?

- ❖ **Freagra:** ____ is ainm dom / ____ an t-ainm atá orm / Is mise ____.
- ❖ **Sampla:** Ailbhe Ní Nualláin is ainm dom.

2. Cén aois thú?

- ❖ **Freagra:** Táim ____ déag d'aois.

12	dhá bhliain déag d'aois	15	cúig bliana déag d'aois
13	trí bliana déag d'aois	16	sé bliana déag d'aois
14	ceithre bliana déag d'aois	17	seacht bliana déag d'aois

- ❖ **Sampla:** Táim cúig bliana déag d'aois.

3. Cén dáta breithe atá agat? Cathain a rugadh tú? Cathain a bhíonn do bhreithlá?

❖ **Freagra:** Rugadh mé ar an _____ (dáta) _____ (mí) _____ (bliain).

❖ **Samplaí:**

- ⇒ Rugadh mé ar an gceathrú la de mhí Eanáir dhá mhíle is a cúig.
- ⇒ Rugadh mé ar an gceathrú lá déag de Mhárta dhá mhíle is a trí.
- ⇒ Rugadh mé ar an gceathrú lá is fiche de Lúnasa dhá mhíle is a seacht.

An Dáta			An Mhí	An Bhliain
1-10	11-20	21-31		
ar an gcéad lá	ar an aonú lá déag	ar an aonú lá is fiche	de mhí Eanáir	dhá mhíle is a haon
ar an dara lá	ar an dara lá déag	ar an dara lá is fiche	de Mhárta	dhá mhíle is a trí
ar an tríú lá	ar an tríú lá déag	ar an tríú lá is fiche	de mhí Aibreáin	dhá mhíle is a ceathair
ar an gceathrú lá	ar an gceathrú lá déag	ar an gceathrú lá is fiche	de Bhealtaine	dhá mhíle is a cúig
ar an gcúigiú lá	ar an gcúigiú lá déag	ar an gcúigiú lá is fiche	de Mheitheamh	dhá mhíle is a sé
ar an séú lá	ar an séú lá déag	ar an séú lá is fiche	de mhí Iúil	dhá mhíle is a seacht
ar an seachtú lá	ar an seachtú lá déag	ar an seachtú is fiche	de Lúnasa	dhá mhíle is a hocht
ar an ochtú lá	ar an ochtú lá déag	ar an ochtú lá is fiche	de Mheán Fómhair	dhá mhíle is a a naoi
ar an naoú lá	ar an naoú lá déag	ar an naoú lá is fiche	de Dheireadh Fómhair	dhá mhíle is a deich
ar an deichiú lá	ar an bhfichiú lá	ar an triochadú lá	de mhí na Samhna	dhá mhíle is a haon déag
		ar an aonú lá is tríocha	de mhí na Nollag	dhá mhíle is a dó dhéag

4. Cén seoladh baile atá agat? Cá bhfuil tú i do chónaí? Cad as duit?

❖ **Freagra:** Táim i mo chónaí i _____ / **Cónaím i _____** / Tá cónaí orm i _____ / Is as _____ dom.

❖ **Samplaí:**

- ⇒ Táim i mo chónaí i gCluain Tarbh i dTuaisceart na cathrach.
- ⇒ Tá cónaí orm i nDún Droma i nDeisceart na cathrach.
- ⇒ Is as Sord i mBaile Átha Cliath mé.

→ Bíonn urú i gcónaí tar éis 'i' ach roimh guta na tíre

⇒ Conaím **in** Aontraim i dTuaiseart

5. Inis dom fút féin. Abair liom fút fein. Déan cur síos ort féin.

- Is mise ____ agus táim ____ déag d'aois
  - o **Sampla:** Is mise Ciara agus táim sé bliana déag d'aois.
- Rugadh agus tógadh i ____ (+ **URÚ**) mé.
  - o **Sampla:** Rugadh agus tógadh i nDún Dealgan mé.
- NÓ**
- Is as ____ ó dhúchas dom ach táim i mo chónaí i ____ (+ **URÚ**). Tháingamar anseo nuair a bhí mé...
  - o **Sampla:** Is as an tSín ó dhúchas dom ach táim i mo chónaí i mBaile Átha Cliath. Tháingamar anseo nuair a bhí mé seacht mbliana d'aois.

6. Cén sórt duine thú? Cén saghas duine thú?

❖ **Freagra:** Deir mo theaghlach agus mo chairde gur duine ____ mé, agus aontaím / ní aontaím leo.

❖ Dearfach ☺	Positive :)	Diúltach ☹	Negative :(
Uaillmhianach	Ambitious	Santach	Selfish
Gealgháireach	Cheerful	Mí aibí	Immature
Réasúnta	Reasonable	Amaideach	Silly
Fuinniúil	energetic	Mí-shlachtmhar	Untidy
Tuisceanach	understanding	Mí- eagraithe	Disorganised
Cneasta	kind	Glórmhar	Loud
Lách	kind	Millte	Spoiled
Fláithiúil	generous	Droch-bhéasach	Bad-mannered
Cabhrach	Helpful		
Éirimiúil	Intelligent		
Siamsúil	Entertaining		
Greannmhar	Funny		
Muiníneach	Confident		
Aclaí	Fit		
Ceolmhar	Musical		

❖ **Sampla:** Deir mo theaghlach gur duine tuisceanach lách mé, agus aontaím leo.

7. Cén dath súile atá agat?

❖ Ó thaobh mo thréithe fisiciúla de, mar a fheiceann tú féin...

Súile gorma	Súile glasa	Súile donna
Súile liatha	Súile gléghlasa	Súile collchnónna

o Tá súile ____ **AGAM.** → **Sampla:** Tá súile gorma agam.

8. Cén sort gruaige atá ort?

❖ Tá gruaig ____ ____ **ORM.**

Gruaig fhionn	Ghearr
Gruaig dhubh	Fhada
Gruaig dhonn	Chathach
Gruaig rua	Dhíreach
Gruaig órdhonn	Spíceach
Gharbh	Bhog
Le gealáin	Le taobhanna mionbhearrtha

❖ **Sampla:** Tá gruaig fhionn fhada orm.

9. Cén airde thú?

❖ **Freagra:** Táim _____, _____ ar airde.

Troithe	Orlach
Ceithre troithe	Orlach amháin, dhá orlach
Cúig troithe	Trí horlaí, ceithre horlaí, cúig horlaí, sé horlaí
Sé troithe	Seacht n-orlaí, ocht n-orlaí, naoi n-orlaí, deich n-orlaí, aon orlach déag

❖ **Sampla:** Táim cúig troithe, ocht n-orlaí ar airde.

10. An mó duine i do theaghlach? Cé mhéad duine atá sa bhaile?

❖ **Freagra:** Tá _____ i mo theaghlach.

2	Beirt	7	Seachtar
3	Triúr	8	Ochtar
4	Ceathrar	9	Naonúr
5	Cúigear	10	Deichniúr

❖ **Sampla:** Tá *seisear* i mo theaghlach. Is iad mé féin, mo mháthair, m'athair, mo dheartháir, mo dheirfiúr agus mo mhadra.

11. An duine ____ thú? (sportúil, ceolmhar...)

❖ **Freagra:** Is duine ____ mé.

NÓ

Ní duine ____ mé.

❖ **Sampla:** Is duine ceolmhar mé ach ní duine spóirtiúil mé

12. An dtaitníonn ____ leat? An maith leat ____? An bhfuil suim agat i /sa ____?

❖ **Freagra:** Taitníonn ____ liom; Ní thaitníonn ____ liom.

NÓ

Is maith liom; Ní maith liom

NÓ

Tá suim agam i/sa; Níl suim agam i/sa

❖ **Sampla:** Taitníonn ceol go mór liom ach ní maith liom ceol traidisiúnta. Tá suim agam i gceol rac.

Freagraí Samplacha

- Haigh! **Niamh** is ainm dom. **Ní Mhurchú** is sloinne dom. Tá **seisear** i mo chlann. Mo Mham, mo Dhaid, mo **bheirt deirfiúracha** agus **mo dheartháir**. Rugadh mé ar an **dara lá is fiche d'Aibreán** sa bhliain **dhá mhíle is a naoi (2009)**. Táim **cúig bliana déag** d'aois. Tá gruaig **dhonn** orm. Tá sé **fada** agus **díreach**. Tá súile **gorma** agam. Is duine **uaillmhianach, eirimiúil** agus **fuinniúil** mé. Tagaim **i lár na clainne**. Tá Caoimhe agus Ronan **níos sine ná mé** agus tá Áine **níos óige**.
- Dia daoibh! Eilís is ainm dom. Táim cúig bliana déag d'aois. Rugadh mé ar an tríú lá is fiche de mhí an Mheithimh dhá mhíle is a seacht. Is duine spórtúil, fuinniúil agus aclaí mé. Is aoibhinn liom a bheith ag imirt sacair nó ag rámháíocht. Tá mé i mo chónaí sa Gheata Bhán i dteach dhá stór le mo thuismitheoirí. Is páiste aonair mé. Deir mo chairde go bhfuil mé millte ach ní aontaím leis sin!
- Haigh a chairde! Is mise Paolo. Tá mé seacht mbliana déag d'aois agus sa chúigiú bhliain ar scoil. Tá cúigear i mo theaghlach, mo thuismitheoirí, mo dheirfiúr agus mo dhearthair san áireamh. Tá peata amháin agam, Toby. Is madra lán le fuinneamh é. Is duine staidéarach mé. Déanaim a lán staidéar mar ba mhaith liom a bheith i mo thréidlia. Cónaím i mBaile Átha Troim.

Frásaí dearfacha

Réitím go hiontach le mo dhearthair/ mo dheirfiúr/mo mham/mo dhaid	I get on really well with my brother/my sister/my Mam/my Dad
Tá dea chaidreamh eadrainn	There is a great relationship between us
Mar a chéile muid-Is maith linn na rudaí céanna. Mar shampla taitníonn cispheil/Tiktok/Sabrina Carpenter linn	We are similar- we like the same things. For example, we enjoy basketball, Tiktok, Sabrina Carpenter
Cé go bhfuil muid an-difriúil, réitimid ar fheabhas don chuid is mó	Even though we are very different, we get on great for the most part
Tugann sé tacaíocht agus comhairle dom	He gives me support and advice
Tugaim lámh chúnta di lena hobair bhaile/leis an obair tí	I give her a helping hand with her homework/with the housework
Is duine _____, _____ agus _____ é/í	He/She is a _____, _____ and _____ person

Frásaí diúltacha

Réitím go huafásach/go millteanach le mo.....	I get on terribly/awfully with my ....
Bímid in adharca a chéile lá i ndiaidh lae	We (do be) at loggerheads day after day
Cuireann sé go mór isteach orm nuair a bhíonn an cianrialtán aige	He really annoys me when he has the remote
Bíonn sé an-ghlórmar nuair a bhím ag iarraidh staidéar a dhéanamh	He is really loud when I want to do some study
Caitheann sí an-chuid ama sa seomra folctha ar maidin	She spends a loy of time in the bathroom in the morning
Cuireann sí/sé alan brú orm	She/he puts a lot of pressure on me
Cuireann sé ceisteanna orm an t-am ar fad	He asks me questions all the time
Is duine _____, _____ agus _____ é/í	He/She is a _____, _____ and _____ person

Fúm féin

Cad is ainm duit? -> Cad is sloinne duit?
Cén aois thú?
Cén dáta breithe atá agat?
Cá bhfuil tú i do chónaí?
Déan cur síos ar do chuid gruaige.
Cén dath súile atá agat?
Cén airde thú?
An mó duine i do theaghlach? Cé hiad na daoine i do theaghlach?
Déan cur síos ar do theaghlach. Conas a réitíonn tú le gach duine?
Cén saghas duine thú?

An réitíonn tú go maith le do theaghlach?
Cé hé/hí an duine is sine sa teaghlach?
An bhfuil sibh cosúil lena chéile?

Mo cheantar

Ceisteanna Samplacha

	Ceist	Béarla	✓
1.	Cén saghas tí atá agat?	<i>What kind of house do you have?</i>	
2.	Inis dom faoi do cheantar/ teach	<i>Tell me about your area/ house.</i>	
3.	Cá bhfuil sé suite?	<i>Where is it situated?</i>	
4.	An dtaitníonn do theach leat? Cén fáth?	<i>Do you like your house? Why?</i>	
5.	Cad é an seomra is fearr leat sa teach?	<i>What is your favourite room in the house?</i>	
6.	Cé a dhéanann obair an tí?	<i>Who does the housework?</i>	
7.	Cén obair tí a rinne tú an tseachtain seo?	<i>What housework did you do on the weekend?</i>	
8.	An bhfuil gairdín agaibh sa bhaile?	<i>Do you have a garden at home?</i>	
9.	Inis dom faoi do ghairdín.	<i>Tell me about your garden.</i>	
10	An bhfuil mórán áiseanna i do cheantar?	<i>Are there many facilities in your area?</i>	
11	Céard iad na háiseanna i d'ait chónaithe?	<i>What kind of facilities are in your area?</i>	
11	An maith leat do cheantar? Cén fáth?	<i>Do you like your area? Why?/Why not?</i>	

Freagraí Samplacha

1. Cén saghas tí atá agat? <i>Tá mé i mo chónaí i...</i>			
i dteach scoite	<i>a detached house</i>	i dteach dhá stór	<i>a two storey-house</i>
i dteach leathscóite	<i>a semi-detached house</i>	in árasán	<i>a two storey-house</i>
i mbungaló	<i>a bungalow</i>	Is teach nua-aimseartha é / Is seanteach é	<i>It is a modern house / It is an old house</i>
Teach feirme	<i>Farmhouse</i>	Teach sraithe	<i>Terraced house</i>

2. Inis dom faoi do cheantar.			
Is ___ é mo cheantar de Bhaile Átha Cliath.		<i>My area is a ___ of Dublin.</i>	
...de Chontae an Lú.		<i>...of Louth.</i>	
...de Chill Mhantáin.		<i>...of Wicklow.</i>	
...de Chill Dara.		<i>...of Kildare.</i>	
Bruachbhaile	<i>Suburb</i>	Baile beag (tuaithe)	<i>A small (country) town</i>
Baile mór (tuaithe)	<i>A big (country) town</i>	Eastát tithíochta	<i>A housing estate</i>

3. Cá bhfuil sé suite?	
Tá sé suite i lár na cathrach i mBaile Átha Cliath	<i>It's situated in the City Centre in Dublin</i>
Tá sé suite ar imeall na cathrach i nDeisceart Bhaile Átha Cliath	<i>It's situated on the outskirts of the city in South Dublin</i>
Is bruachbhaile álainn é atá suite i dTuaisceart na cathrach	<i>It's a beautiful suburb that's situated in the North of the city</i>

4. An dtaitníonn do theach leat? Cén fáth? <i>Taitníonn / Ní thaitníonn mo theach liom mar tá sé...</i>			
Mór	<i>Big</i>	Galánta	<i>Fancy</i>
Beag	<i>Small</i>	Bunúsach	<i>Basic</i>
Compordach	<i>Comfy</i>	Seanfhaiseanta	<i>Old-fashioned</i>
Fairsing	<i>Spacious</i>	Nua-aimseartha	<i>Modern</i>

5. Cad é an seomra is fearr leat sa teach?	
Is aoibhinn liom an seomra codlata mar is áit shuaimhneach í dom.	<i>I love the bedroom because it's a relaxing place for me.</i>
Ní chuireann daoine isteach orm sa seomra sin.	<i>People don't bother me in that room.</i>
Déanaim m'obair bhaile ag an mbord ann.	<i>I do my homework at the table there.</i>
Tá teilifís agus ríomhaire glúine agam sa seomra leapa.	<i>I have a TV and a laptop in the bedroom.</i>
Mhaisigh mé an seomra leapa trí bliana ó shin agus taitníonn na troscáin go mór liom anois.	<i>I decorated the bedroom three years ago and I really like the furniture now.</i>

6. Cé a dhéanann obair an tí? Cén obair tí a rinne tú an tseachtain seo?	
Déanann _____ an chócaireacht gach oíche.	_____ <i>does the cooking every night.</i>
Déanaim an folúsghalanadh ag an deireadh seachtaine. Is é an tasc is fearr liom toisc go bhfuil sé éasca agus tapa.	<i>I do the hoovering at the weekend. It's my favourite task because it's easy and fast.</i>
Níonn _____ / Ním na héadaí anois is arí	_____ <i>washes / I wash the dishes after the dinner.</i>
Líonann _____ / Líonaim an miasniteoir i ndiaidh am dinnéir.	_____ <i>fills / I fill the dishwasher after dinnertime.</i>
Leagann mo dheartháir _____ an bord chuile oíche.	<i>My brother _____ sets the table every night.</i>
Cóiríonn mo mháthair na leapacha de ghnáth.	<i>My mam usually makes the beds.</i>
Ní dhéanann mo dheirfiúr _____ faic riamh.	<i>My sister _____ doesn't do anything ever.</i>

7. An bhfuil gairdín agaibh sa bhaile? Inis dom faoi do ghairdín.	
Tá gairdín beag againn ar chúl an tí.	<i>We have a small garden at the back of the house.</i>
Gearrann m'athair an fear agus caitheann mo mháthair uisce ar na bláthanna.	<i>My dad cuts the grass and my mam waters the flowers.</i>
Níl aon ghairdín againn ach cónaím gar don pháirc phoiblí _____.	<i>We don't have a garden but I live close to the public park _____.</i>

8. An bhfuil mórán áiseanna i do cheantar? Céard iad na háiseanna i d'ait chónaithe?			
Tá rogha mhór áiseanna ann. Tá...		There is a good range of facilities. There is...	
Linn snámha	<i>Swimming pool</i>	Siopaí caifé	<i>Coffee shops</i>
Amharchlann	<i>Theatre</i>	Siopa bláthanna	<i>Florist</i>
Ollmhargadh	<i>Supermarket</i>	Siopa nuachtán	<i>Newsagents</i>
Stáisiún dóiteáin	<i>Fire station</i>	Stáisiún na nGardaí	<i>Garda station</i>
Stáisiún traenach	<i>Train station</i>	Ionad spóirt / Giom	<i>Sports centre / Gym</i>
Ionad pobail	<i>Community centre</i>	Teach tábhairne	<i>Pub</i>
Siopa gruagaire	<i>Hairdresser</i>	An phictiúrlann	<i>Cinema</i>
Monarcha	<i>factory</i>	Meánscoil	<i>Secondary school</i>
Ospidéal	<i>Hospital</i>	Ollscoil	<i>University</i>
Bialann(a)	<i>Restaurant(s)</i>	Leabharlann phoiblí	<i>Public library</i>
Bunscoil	<i>Primary school</i>	Páirceanna imeartha	<i>Playing fields</i>
Cúirt leadóige	<i>Tennis court</i>	Ionad siopadóireachta	<i>Shopping centre</i>

9. An maith leat do cheantar? Céard é do thuairim faoi do cheantar féin? Cén fáth?	
Is maith liom mo cheantar mar...	<i>I like my area because...</i>
Rugadh agus tógadh ann mé	<i>I was born and raised there</i>
Tá mo chlann agus mo chairde ann	<i>My family and friends are there.</i>
Is ceantar ciúin, sábháilte é	<i>It is a quiet, safe area.</i>

Is áit an-lárnach í mo cheantar. Bíonn sé an-ghnóthach	<i>It is a very central place. It's very busy</i>
Cónaíonn mo chairde gar dom sa cheantar	<i>My friends live close to me in the area</i>
Tá córas iompar poibí iontach san áit	<i>There's a great public transport system</i>
Tá a lán rudaí maithe ag baint leis an gceantar. Tá a lán le déanamh ann.	<i>There are a lot of good things associated with the area. There's lots to do there.</i>
Tá comharsana maithe againn.	<i>We have good neighbours</i>
Tá an fharraige / na sléibhte / an choill / an abhainn / an chanáil in aice linn.	<i>The sea / the mountains / the woods / the river / the canal beside us.</i>
Tá áiseanna iontacha ann. Mar shampla...	<i>There are wonderful facilities there</i>

Ní maith liom mo cheantar mar...	<i>I don't like my area because...</i>
Níl na háiseanna go maith ann	<i>The facilities aren't great</i>
Caitear bruscar timpeall na háite i m'ait chónaithe	<i>Rubbish is thrown around the place in my area</i>
Bíonn iompar frithshóisialta le feiceáil sa cheantar go minic	<i>Anti-social behaviour can often be seen in the area</i>
Bíonn an trácht go dona	<i>The traffic is bad</i>
Tá fadhbanna sóisialta sa cheantar. Tá go leor bochtannas ann	<i>There are social problems in the area. There's a lot of poverty</i>
Tá a lán graifítí ann	<i>There's a lot of graffiti</i>
Ní bhraithim sabhálte sa cheantar	<i>I don't feel safe in the area</i>
Bíonn an áit róghnóthach an t-am ar fad	<i>The place is too busy all the time</i>
Ní thaitníonn na comharsana liom. Bíonn siad torannach go minic agus cuireann sé isteach orm	<i>I don't like the neighbours. They're very noisy and they annoy me</i>
Tá fadhb an truailithe go mór sa cheantar	<i>The problem of pollution is big in the area</i>

M'áit dúchais

- Cónaím i _____ I gContae _____
- Is bruachbhaile/sráibhaile/baile é
- Tá sé suite/lonnaithe ar imeall na cathrach/in aice na farraige
- Tá sé iargúlta/gnóthach/beomhar/ciúin/leadránach/stairiúil
- Taitníonn mo cheantar liom mar....
- Ní thaitníonn mo cheantar liom mar...

Fadhbanna i mo cheantar 🤔

Míbhuntáiste amháin a bhaineann le mo cheantar ná

- An trácht
- Boscaí bruascair in easnaimh
- Níl an séirbhís bhus iontaofa
- Bíonn déagóirí ag crochadh thart
- Níl áiseanna do sheandaoine

Do cheantar féin

Cá bhfuil tú i do chónaí?
Cén saghas tí atá agat?
Inis dom faoi do cheantar.
An dtaitníonn do theach leat? Cén fáth?
Cad é an seomra is fearr leat sa teach?
Cé a dhéanann obair an tí?
Cén obair tí a rinne tú an tseachtain seo?
An bhfuil gairdín agaibh sa bhaile?
Inis dom faoi do ghairdín.
An bhfuil mórán áiseanna i do cheantar? Céard iad na háiseanna i d'ait chónaithe?

An maith leat do cheantar? Cén fáth?
Cad iad na míbhuntáistí a bhaineann le do cheantar?

An Scoil

Ceisteanna Samplacha

Ceist	Béarla
Cad is ainm don scoil a fhreastalaíonn tú uirthi?	<i>What's the name of your school?</i>
Cá bhfuil an scoil sin suite?	<i>Where is that school situated?</i>
Conas a thagann tú ar scoil?	<i>How do you get to school?</i>
An dtaitníonn an scoil leat? Cén fáth?	<i>Do you like school? Why?</i>
Inis dom faoi do shaol scoile.	<i>Tell me about your school life.</i>
Céard iad na hábhair scoile a dhéanann tú?	<i>What are the subjects you do?</i>
An dóigh leat go bhfaigheann dáoltaí in Éirinn oideachas maith?	<i>Do you think that students in Ireland get a good education?</i>
Cén t-ábhar is fearr leat agus cén fáth?	<i>What's your favourite subject and why?</i>
An bhfuil ábhar ann nach dtaitníonn leat? Cén fáth?	<i>Is there a subject you don't like? Why?</i>
Ar fhreastal tú ar chúrsa sa Gaeltacht riamh?	<i>Did you ever attend a course in the Gaeltacht?</i>
An bhfaigheann tú a lán obair bhaile de ghnáth?	<i>Do you get a lot of homework regularly?</i>
An ndearna tú taithí oibre i rith na hIdirbhliana?	<i>Did you do work experience in Transition Year?</i>
Céard iad na háiseanna sa scoil seo?	<i>What are the facilities in this school?</i>
An bhfuil clubanna nó foirne scoile sa scoil seo?	<i>Are there clubs or school teams in this school?</i>

Céard ba mhaith leat a dhéanamh tar éis na hArdteistiméarachta?	<i>What would you like to do after the Leaving Cert?</i>
Cé mhéad daltaí atá sa scoil?	<i>How many students are in the school?</i>
Cé mhéad múinteoirí atá ann?	<i>How many teachers are there?</i>
Inis dom faoi rialacha na scoile.	<i>Tell me about the school rules.</i>

Freagraí Samplacha

Cad is ainm don scoil?	
_____ is the name of my school.	_____ is ainm do mo scoil.
I attend _____.	Freastalaím ar _____.

Cén sórt scoil í?	
It's an all-boys school.	Is scoil bhuachaillí í.
It's an all-girl's school.	Is scoil chailíní í.
It's a mixed school.	Is scoil mheasctha í.

Cá bhfuil sé suite?	
It's situated ...	Tá sé suite ...
...in the city centre in Dublin.	...i lár na cathrach Bhaile Átha Cliath.
...in a suburb on the edge of the city.	...i mbruachbhaile ar imeall na cathrach.
...in a small town outside of the city.	...i mbaile beag lasmuigh den chathair.
...in the countryside.	...faoin tuath.
...beside the sea.	...in aice na farraige.
...ten minutes from my house.	...deich nóiméad ó mo theach.
...a mile/two miles/three miles from my house.	...míle/dhá mhíle/trí mhíle ó mo theach.

Conas a théann tú ann gach lá?	
I go to school on the bus. I leave the house around 8 o'clock and I get the bus at a quarter past eight.	Téim ar scoil gach lá ar an mbus. Fágaim an teach timpeall a hocht a chlog agus faighim an bus ag ceathrú tar eis a hocht.
Usually, I get a lift to school from my mam.	De ghnáth faighim síob ar scoil ó mo mháthair.
I come to school with my friends. We meet each other in front of the shop and we walk to school together.	Tagaim ar scoil le mo chairde. Buailimid le chéile os comhair an tsiopa agus siúlaimid ar scoil le chéile.
It's a great positive start to the day.	Is tús iontach dearfach é don lá.
Sometimes I have to walk to school because my Mam isn't free.	Uaireanta bíonn orm siúl ar scoil mar ní bhíonn mo mháthair saor.
I cycle to school most of the time. To tell the truth, it depends on the weather. I love the freedom the bike gives me.	Rothaím ar scoil den chuid is mó den am. Chun an fhírinne a rá, braitheann sé ar an aimsir. Is aoibhinn liom an saoirse a thugann an rothar dom.

<i>Usually I arrive in school at twenty five to nine but it depends on the traffic!</i>	Dé ghnáth sroichim ar scoil ag a fiche cúig chun a naoi ach braitheann sé ar an trácht!
---	--

Cé mhéad ábhar a dhéanann tú? Cad iad na hábhair scoile a dhéanann tú? Céard iad na hábhair scoile atá ar fáil sa scoil sin?			
<i>There's a broad range of subjects available in this school...</i>		Tá reimse leathan ábhar ar fáil sa scoil seo...	
<i>I study...</i>		Déanaim staidéar ar...	
<i>I am doing... six subjects, seven subjects, eight subjects</i>		Tá mé ag déanamh... sé ábhar, seacht n-ábhar, ocht n-ábhar	
<i>Irish</i>	Gaeilge	<i>English</i>	Béarla
<i>Maths</i>	Mata(maitic)	<i>P.E.</i>	Corpoideachas
<i>Geography</i>	Tíreolaíocht / Tíreolas	<i>Physics</i>	Fisic
<i>Chemistry</i>	Ceimic	<i>Biology</i>	Bitheolaíocht
<i>Construction studies</i>	Foirgníocht / Staidéar Tógála	<i>Home Ec</i>	Tíos / Eacnamaíocht Bhaile
<i>Woodwork</i>	Adhmadóireacht	<i>French</i>	Fraincis
<i>Science</i>	Eolaíocht	<i>Spanish</i>	Spáinnis
<i>Art</i>	Ealaín	<i>Religion</i>	Creideamh
<i>History</i>	Stair	<i>Drawing</i>	Líníocht
<i>Economics</i>	Eacnamaíocht	<i>Accounting</i>	Cuntasaíocht
<i>German</i>	Gearmáinis	<i>Italian</i>	Iodáilis
<i>Business studies</i>	Staidéar gnó	<i>Drama</i>	Drámaíocht
<i>Music</i>	Ceol	<i>Agricultural science</i>	talmhaíocht
<i>Applied maths</i>	Matamaitic Fheidhmeach		

Céard é an t-ábhar scoile is fearr leat? An bhfuil aon ábhar ann nach dtatníonn leat? Cén fáth?	
<i>I prefer / I love...</i>	Is fearr liom / is aoibhinn liom...
<i>Because it is interesting / easy / practical / engaging / boring / hard / complex / challenging</i>	...mar tá sé/sí suimiúil / éasca / praiticúil / spreagúil / leadránach / deacair / casta / dúshlanach.
<i>I have a lot of respect for the teacher. He / she is a friendly / professional / understanding / helpful / strict teacher.</i>	Tá an-mheas agam ar an múinteoir. Is múinteoir cairdiúil / proifisiúnta / tuisceanach / cabhrach / dian é / í.

<i>I don't get a lot of homework.</i>	Ní fhaighim a lán obair bhaile.
<i>He / she has control of the class.</i>	Bíonn smacht aige / uirthi ar an rang.

<i>He / she has engaging teaching methods.</i>	Tá modhanna múinte spreagúla aige / aici.
<i>It's a practical subject and I love working with my friends.</i>	Is ábhar practiciúil é agus is aoibhinn liom ag obair le mo lámha.

Inis dom faoi rialacha na scoile. An aontaíonn tú leis na rialacha sin?	
<i>There is a ban on... tobacco, alcohol, and on drugs in school.</i>	Tá cosc ar... thobac, alcól, agus ar dhruaí ar scoil.
<i>There's a ban on... phones / makeup / chewing gum / runners in school.</i>	Tá cosc ar... fhóin póca / smideadh /guma coganta / bhróga reatha ar scoil.
<i>I like... writing essays / working with numbers / playing a musical instrument / making things out of wood / world history</i>	Is maith liom... ag scríobh aistí / ag obair le huimhreacha / ag seinm uirlis cheoil / rudaí a dhéanamh as adhmaid / stair an domhain

Céard iad na háiseanna sa scoil seo?	
<i>There are / aren't good facilities in this school. It's a modern / old school.</i>	Tá / Níl áiseanna maithe sa scoil seo. Is scoil nua-aimseartha / sean-aimseartha í.
<i>It's a big / small school and there are / aren't a lot of facilities.</i>	Is scoil mhór / bheag í agus tá / níl go leor áiseanna ann.
<p><i>There are a lot of facilities in my school, for example...</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Science lab ● Library ● Art room ● Kitchen / cooking room ● Art room ● Home Ec room ● Canteen ● Music room ● Woodwork room ● Study hall ● Sports hall ● Playing pitch ● Yard ● Computer room ● Woodwork room 	<p>Tá roinnt áiseanna i mo scoil, mar shampla...</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Saotharlann ● Leabharlann ● Seomra ealaíne ● Cistin / seomra cócaireachta ● Seomra ealaíne ● Seomra tís ● Ceaintín ● Seomra ceoil ● Seomra adhmaadóireachta ● Halla staidéir ● Halla spóirt ● Páirc imeartha ● Clós ● Seomra ríomhaireachta ● Seomra adhmaadóireachta

• Staffroom	• Seomra foirne
-------------	-----------------

An gcaitheann sibh éide scoile sa scoil? Cad a cheapann tú faoin éide scoile?	
<i>I'm used to it now.</i>	Tá taithe agam uirthi anois.
<i>I like / don't like the colour.</i>	Is maith / ní maith liom an dath.
<i>I'd change the uniform if I was the principal.</i>	D'athróinn an éide scoile dá mbeinn i mo phríomhoide.
<i>I'm sick of wearing the uniform every day.</i>	Táim bréan den éide scoile a chaitheamh gach lá.
<i>I'd prefer if students were able to wear their own clothes.</i>	B'fhéarr liom dá mbéadh na daltaí ábalta a gcuid éadaigh féin a chaitheamh.
<i>In my opinion, it's better to wear a uniform. The uniform lessens bullying in school.</i>	I mo thuairim, tá sé níos fearr éide scoile a chaitheamh. Laghdaíonn an éide scoile an bhullaíocht ar scoil.
<i>We should be permitted our own clothes. The uniform stifles students' selfhood / identity in my opinion.</i>	Ba chóir go mbeadh cead againn ár n-éadaí féin a chaitheamh. Múchánn an éide scoile féiniúlacht an scoláire dar liom.
<i>We wear... a wine skirt, grey trousers, navy jumper, white shirt and black shoes.</i>	Caithimid... sciorta fiondaite, briste liath, geansaí dúghorm, léine bhán, bróga dubha

Déan cur síos ar d'éadaí scoile féin. Céard é do thuairim faoi éadaí scoile?

Freagra Samplach

- Pobailscoil Neasáin is ainm do mo scoil. Is mheasctha í. Tá timpeall seacht gcéad dalta agus thart ar seachtó múinteoir sa scoil.

Nessan's is the name of my school. It's a mixed school. There's around 700 students and about 70 teachers.

- Tá rogha maith áiseanna againn, mar shampla seomra ríomhaireachta, saotharlann eolaíochta, seomra adhmadóireachta, seomra tís, seomra ealaíne agus leabharlann mhór. Tá halla spóirt againn freisin.

We've a good choice of facilities, for example a computer room, science lab, woodwork room, home ec room, art room and a big library. We have a sports hall too.

- Is duine spórtúil mé agus tá foirne maithe spóirt sa scoil. Tá foireann peile agus foireann pheil Ghaelach againn. D'imir mé leis an bhfoireann scoile annraidh nuair a bhuaigh muid an craobh

I'm a sporty person and we have good sports teams in the school. We have a football team and a GAA team. I played with the school team last year when we won the championship.

- Tá rogha mhaith ábhar sa scoil freisin, idir ábhair acadúla agus ábhair phracticaliúla. Tá rogha idir Francis agus Iodáilis don Ardteist. Tá na trí hábhar eolaíochta ar fáil agus rogha mhaith ábhar eile.

There's a good choice of subjects in the school too, between academic subjects and practical subjects. There's a choice between French and Italian for the Leaving Cert. The three science subjects are available and a good choice of other subjects.

- Tá clár na hIdirbhliana an-mhaith sa scoil agus bhain mé an-taitneamh as nuair a bhí mé sa cheathrú bliain. Sílim go bhfuil rialacha na scoile cothrom agus go dtugtar cluas do thuairimí na ndaltaí sa scoil.

The Transition Year course is very good in this school and I really enjoyed it when I was in fourth year. I believe the school rules are fair and they listen to students' opinions.

- Is é mo thuairim go bhfuair mé oideachas den scoth anseo agus, dar ndóigh, tá a lán cairde agam anseo. Braithfidh mé uaim an scoil nuair a fhágfaidh mé í.

It's my opinion that I got a good education here and of course, I've a lot of friends here. I'll miss the school when I'll leave.

Nótaí Breise

Mo scoil (AL)

- Scoil lán chailíní/lan bhuachaillí/mheasctha atá inti
- Tá timpeall ____ múinteoir agus ____ daltaí inti
- Is í stair an t-ábhar is fearr liom
- Tugann an múinteoir spreagadh agus comhairle dom
- Músclaíonn sé suim san abhar ionam
- D'éirigh go maith liom sna scrúdaithe
- Ábhar atá dushlannach dom ná....
- Ní thaitníonn an múinteoir liom mar....
- Tá orainn éadaí scoile a chaitheamh. Caithimid....
- Tá na rialacha an dian sa scoil. Má bhrisimid na rialacha....

Na hÁbhair

Na habhair ar lean

- Gaeilge
- Béarla
- Mata
- Stair
- Tíreolaíocht
- Eolaíocht
- Staidéar
- Gnó/Eacnamaíocht/Cúntasaíocht
- Fraincis
- Gearmáinis
- Spáinnis
- Iodáilis
- Fisic/Ceimic/Bitheolaíocht
- Ealaín
- Eolaíocht Talmhaíochta
- Tíos

Frásaí deasa

- Tá Gaeilge, béarla agus Mata éigeantach, agus roghnaigh mé .....
- Taitníonn ... liom ach is fearr liom...
- Is aoibhinn liom.... tíosc go bhfuil sé spéisiúil
- Is fuath liom...mar tá sé dushlannach
- Tá an-ghráin agam ar .... mar tá sé an-leadránach
- Foghlaimíonn tú alán faoi ...san abhar sin agus músclaíonn an topaic sin suim ionam
- Gan dabht is é/i ... an t-ábhar is spéisiúla.
- Níl puinn amhrais ach gurb é/i ... an t-ábhar is fearr liom.
- I mo thuairim is é ... an t-ábhar is tábhachtaí.
- Is é ... an t-ábhar is fearr liom. Is iad ... &... na hábhair is fearr liom.

Do scoil féin

Cén scoil ina bhfuil tú?
Cén sort scoile í?
Cad iad na habhair a dhéanann tú don Ardteist? Inis dom futhu.
An dtaitníonn do scoil leat? Cén fáth?
Conas atá na háiseanna i do scoil?
Cé hí/hé an múinteoir is fearr leat? Cén fath?
An bhfuil na rialacha dian i do scoil?
An gceapanntú go bhfuil daltaí na hArdteiste faoi bhrú na laethanta seo?
An maith leat do scoil? Cén fáth?

Mo Chaitheamh Aimsire

Ceisteanna Samplacha

Ceist	Béarla
Cad iad na caitheamh aimsire atá agat?	<i>What are your hobbies?</i>
Conas a chaitheann tú do chuid saor ama?	<i>How do you spend your free time?</i>
An bhfuil aon suim agat sa scannánaíocht?	<i>Have you any interest in the cinema/film?</i>
An bhfuil spéis agat sa spórt / sa cheol / sa dráma?	<i>Have you an interest in sport/ music/ drama?</i>
Inis dom faoi do chaitheamh aimsire.	<i>Tell me about your hobbies.</i>
Inis dom cad a dhéanann tú i d'am saor.	<i>Tell me what you do in your free time.</i>
Abair liom, an dóigh leat go bhfuil an spórt tábhachtach do dhaoine óga?	<i>Tell me, do you think sport is important for young people?</i>
An mbaineann tú sult as a bheith ag tarraingt?	<i>Do you enjoy drawing?</i>
An mbíonn tú ag léamh go minic?	<i>Do you read often?</i>
Ar fhreastal tú ar chúrsa sa Ghaeltacht riamh?	<i>Did you ever attend a course in the Gaeltacht?</i>
An raibh post páirtaimseartha agat riamh?	<i>Did you ever have a part-time job?</i>
An ndearna tú taithí oibre i rith na hIdirbhliana?	<i>Did you do work experience in Transition Year?</i>
An dtéann tú chuig an phictiúrlann go minic?	<i>Do you go to the cinema often?</i>
An bhfuil suim dá laghad agat sa cheol?	<i>Have you any interest in music?</i>
Cad a rinne i rith an tsamhraidh anuraidh?	<i>What did you do during the summer last year?</i>

Ar imir tú sport inné?	<i>Did you play sport yesterday?</i>
Cad a dhéanfaidh tú ar an deireadh seachtaine?	<i>What will you do at the weekend?</i>
An mbuaileann tú le do chairde go rialta?	<i>Do you meet your friends regularly?</i>
An bhfuil tú i do bhall d'aon chlub?	<i>Are you a member of any clubs?</i>

Freagraí Samplacha

Cad iad na caithimh aimsire atá agat? Conas a chaitheann tú do chuid saor ama?			
De ghnáth, bím an-ghnóthach le cursaí scoile agus ní bhíonn go leor ama le sparáil agam ach is breá liom...		Usually, I'm very busy with school affairs and I don't have a lot of spare time but I love:	
ag léamh	Reading	ag éisteacht le ceol	Listening to music
gach saghas spóirt	Every type of sport	ag siúl	Walking
ag tarraingt	Drawing	ag canadh	Singing
ag aisteoireacht	Acting	Ag bácáil	Baking
ag díospóireacht	Debating	ag cócaireacht	Cooking
ag cniotáil	Knitting	ag cruthú físeáin	Creating videos
ag féachaint ar chláir fháisnéise	Watching documentaries	ag éisteacht le podchraoltaí	Listening to podcasts
ag scríobh	Writing	ag imirt haca	Playing hockey
an drámaíocht	Drama	ag rince/ag damhsa	Dancing
ag dul amach le cairde	Going out with friends	ag siopadóireacht	Shopping
ag tógáil grianghraf	Taking photos	garraíodóireacht	Gardening
ag déanamh lúthchleasíochta	Doing athletics	ag déanamh tumadóireachta	Diving
ag imirt fichille	Playing chess	ag marcaíocht	Horse-riding
ag déanamh aclaíochta	Exercising	ag imirt cluichí ríomhaire	Playing video games
ag seoltóireacht	Sailing	ag siúlóireacht	Hiking
ag cadhcáil	Kayaking	ag dreapadóireacht	Climbing
ag féachaint ar fhíseáin	Watching videos	ag déanamh dornálaíochta	Boxing
ag imirt gailf	Playing golf	ag imirt leadóige	Playing tennis
ag imirt iománaíochta	Playing hurling	ag imirt peile	Playing football
ag imirt camógaíochta	Playing camogie	ag imirt badmantain	Playing badminton
ag snámh san fharraige	Sea swimming	ag scríobh filíochta	Writing poetry

Céard iad na caitheamh aimsire atá agat? Conas a chaitheann tú d'am saor?	
Nuair a bhíonn am saor agam, bím i gcónaí ag..	When I have free time, I'm always...
Chun an fhírinne a rá, ní bhíonn mórán ama le spaireáil agam.	To tell the truth, I don't have much spare time.
I m'am saor is aoibhinn liom ag...	In my spare time I love...
Is é an caitheamh aimsire is mó atá agam ná...	My biggest pastime is...
Níl mórán caithimh aimsire agam. Is é an t-aon eisceacht ná...	I don't have many pastimes. The only exception is...
Bainim an-sult as spórt a imirt / as ceol a sheinm	I really enjoy playing sport
Is duine an-___ mé. Mar sin, bainim an-taitneamh as...	I'm a very ___ person. So, I really enjoy ___
Imrím ar fhoireann <u>cispheile</u> na scoile / ar fhoireann <u>peile áitiúil</u>	I play on the school basketball team / on the local football team
Bíonn orm aire a thabhairt do mo shiblí.	I have to take care of my siblings.

Cá dhéanann tú an caitheamh aimsire sin?	
Téim chuig an bpáirc áitiúil chuile lá le mo chairde.	<i>I go to the local park every day with my friends.</i>
Bím ag treanáil dhá uair sa tseachtain – ar an Luan agus ar an gCéadaoin.	<i>I train twice a week – on Mondays and on Wednesdays.</i>
Téim ag traenáil ar na páirceanna imeartha le m'fhoireann peile gach Máirt agus Déardaoin.	<i>I go training on the pitches with my football team every Tuesday and Thursday.</i>
Bím ag tógáil meacháin san ionad spóirt cúig lá sa tseachtain.	<i>I lift weights in the five days a week.</i>
Bíonn cluichí againn gach Domhnach chomh maith.	<i>We have matches every Sunday also.</i>
Freastalaím ar ranganna ealaíne / ranganna ceoil.	<i>I attend art classes / music classes.</i>
Déanaim é / í sa chlub áitiúil.	<i>I do it in the local club.</i>
Imrím é / í le mo chairde ar an gcúirt.	<i>I play it with my friends on the court.</i>

An bhfuil tú i do bhall de chlub spóirt / de chlub ealaíne / de chlub óige?	
Is ball mé chlub _____ áitiúil	<i>I'm a member of the local _____ club</i>
Imrímid i sraith an chontae / sa tsraith náisiúnta	<i>We play in the county league / national league</i>
Is baill iad mo theaghlach ar fad	<i>My whole family are members</i>
Fuair mé faoisimh intinne nuair a d'fhill mé ar an gclub ____ anuraidh tar éis sos dhá bhliain mar gheall ar phandéim an choróinvíreas	<i>I got great mental relief when I returned to the playing pitch last year after a two-year break because of the coronavirus pandemic</i>

Conas a thosaigh tú? Cén aois a bhí tú nuair a thosaigh tú?	
Thosaigh mé ag imirt _____ nuair a bhí mé _____.	<i>I started _____ when I was _____.</i>
Thosaigh mé ag _____ nuair a bhí mé i mo pháiste óg timpeall cúig bliana d'aois.	<i>I started _____ when I was a young child around five years of age.</i>
Bhí mé _____ d'aois nuair a thosaigh mé ag déanamh _____.	<i>I was _____ years of age when I started doing _____.</i>
Bhí gach duine i mo rang sa bhunscoil ag imirt _____ agus mar sin, thosaigh mé ag _____.	<i>Everyone in my class in primary school was playing _____ and so, I started _____.</i>

An bhfuil aon trealamh cuí don chaitheamh aimsire sin?	
Úsáidim péint speisialta nuair a bhím ag péinteáil.	<i>I use special paint when I'm painting.</i>
Caithimh bróga reatha nuair a bhím ag rith.	<i>I wear runners when I run.</i>
Caithim clogad agus bíonn camán i mo lámh agam agus mé ag imirt iománaíochta.	<i>I wear a helmet and I have a hurl in my hand when I'm playing hurling.</i>
Dar ndóigh bíonn cupán tae agam i gcónaí agus mé ag léamh.	<i>Of course I always have a cup of tea when I'm reading.</i>
Éistim le ceol ar mo chluasán nuair a bhím ag _____.	<i>I listen to music on my earphones when I'm _____.</i>

An dóigh leat go bhfuil tábhacht ag baint le caitheamh aimsire / le spórt?	
Is dóigh liom go bhfuil an-tábhacht ag baint le caitheamh aimsire.	<i>I think that hobbies are of paramount importance.</i>
Ní féidir é a shéanadh go bhfuil tabhacht ollmhór ag baint le spórt na laethanta seo.	<i>It can't be denied that there is huge importance with sports nowadays.</i>
Ní dóigh liom go bhfuil tábhacht leis an spórt.	<i>I don't think that there's importance to sport.</i>

Cén áit a n-imríonn tú ar an bpáirc / ar an gcúirt?	
Is _____ mé. <ul style="list-style-type: none"> ● cúl báire ● cosantóir ● tosaí ● scuabadóir 	I'm a _____. <ul style="list-style-type: none"> ● goalkeeper ● defender ● forward ● sweeper
Imrím... <ul style="list-style-type: none"> ● i lár na páirce ● sna cúlaithe ● sna tosaithe ● ar an gcliathán 	I play... <ul style="list-style-type: none"> ● in midfield ● in the backs ● in the forwards ● on the wing

Buntáistí	
Is maith an rud é caitheamh aimsire a bheith agat mar tugann siad faoiseamh duit ó bhrú an tsaoil.	<i>It's a good thing to have a hobby because they give you respite from life's pressures.</i>
Ba cheart do gach duine caitheamh aimsire a bheith acu.	<i>Everyone should have a hobby / pastime.</i>
Déanann caithimh aimsire maitheas don anam	<i>Hobbies benefit the soul.</i>
Déanann sé maitheas don chorp agus don intinn sos a thógáil ón staidéar ó am go ham.	<i>It's good for your body and mind to take a break from studying from time to time.</i>
Mothaím níos fearr / níos aclaí / níos sláintiúla i ndiaidh aclaíocht a dhéanamh.	<i>I feel better / fitter / healthier after exercising.</i>
Tugann caitheamh aimsire faoiseamh ó fhadhbanna pearsanta duit.	<i>Pastimes give you relief from personal problems.</i>
Tugann siad deiseanna duit bualadh le daoine nua agus scileanna nua a fhoghlaim.	<i>They give you opportunities to meet new people and learn new skills.</i>
Forbaíonn spórt scileanna comhoibrithe agus ceannaireachta i ndaoine óga.	<i>Sport develops skills of cooperation and leadership in young people.</i>

Míbhuntáistí	
Cosnaíonn caitheamh aimsire an-iomarca airgead na laethanta seo.	<i>Hobbies cost too much money these days.</i>
Tógann caitheamh aimsire an-iomarca ama ó chúrsaí scoile.	<i>Hobbies consume too much time from schoolwork.</i>

Ceapaim go gcuireann an tsochaí an-iomarca béim ar an spórt na laethanta seo.	<i>I think that society puts too much emphasis on sport these days.</i>
---	---

Cad é an spórt is fearr leat? Cén fáth? Cé hé an phearsa spóirt / ceoil is fearr leat?	
Is í an leadóg an spórt is fearr liom.	<i>Tennis is my favourite sport.</i>
Tá sí iontach taitneamhach agus spreagúil mar chaitheamh aimsire.	<i>It's very interesting and exciting as a pastime.</i>
Is é an galf an spórt is lú a thaitníonn liom.	<i>Golf is the sport I like the least.</i>
Tá sé leamh agus leadránach mar spórt	<i>It's dull and boring as a sport.</i>
Is é/í ___ an phearsa spóirt is fearr liom mar...	<i>___ is my favourite sports person because...</i>
Is é/í ___ an ceoltóir is fearr liom mar...	<i>___ is my favourite musician because...</i>
Is duine cineálta fial é/í.	<i>He/she is a kind and generous person.</i>
Is imreoir den scoth é/í.	<i>He/she is a phenomenal player.</i>
Is amhránaí agus cumadóir amhrán den scoth é/í.	<i>He/she is a phenomenal singer and songwriter.</i>
Tá sé / sí an-oilte agus an-chumasach.	<i>He/she is very skilled and very competent.</i>
Is ceannaire ar an bpáirc é/í.	<i>He/she is a leader on the pitch.</i>

Cén fáth nach n-imríonn tú spórt?	
Ní imrím aon spórt. Chun an fhírinne a rá, ní duine spórtúil mé. Tá níos mó suime agam i...	<i>I don't play any sport. To tell the truth, I'm not a sporty person. I've more of an interest in...</i>
Níor thaitin spórt liom riamh ach tá caithimh aimsire eile agam. Mar shampla, is breá liom...	<i>I never enjoyed sport but I have other hobbies. For example, I love...</i>

Freagra Samplach – Inis dom faoi do chaitheamh aimsire.

- Is duine ceolmhar mé agus tá an-suim agam i ngach rud a bhaineann le cúrsaí ceoil. I dtús báire, seinnim an giotár agus bainim an-sult as a bheith ag cleachtadh amhrán i mo sheomra leapa sna tráthnónta.

I'm a musical person and I've a huge interest in everything related to music. Firstly, I play the guitar and I really enjoy practising songs in my bedroom in the evenings.

- Is é Tupac an ceoltóir is fearr liom agus éistim lena amhráin ar mo chluasáin gach deis a bhíonn agam. Is é 'Dear Mama' an t-amhrán is fearr liom. De ghnáth, éistim le ceol ar mo bhealach ar scoil, ar an mbus, agus nuair a bhím san ionad spóirt.

Tupac is my favourite musician and I listen to his songs on my earphones every chance I get. 'Dear Mama' is my favourite song. I usually listen to music on my way to school, on the bus, and when I'm in the gym.

- Taitníonn ceolchoirmeacha go mór liom. Chun an fhírinne a rá, freastalaím ar cheolchoirm beagnach gach mí. Chuaigh mé go dtí an féile 'Longitude' anuraidh agus bhí deireadh seachtaine den scoth agam. Bhí roinnt ceoltóirí éagsúla ag seinm agus bhí áthas an domhain orm Lorde a fheiceáil den chéad uair.

I really enjoy concerts. To tell the truth, I attend a concert nearly every month. I went to the festival 'Longitude' last year and I had a top notch weekend. There were plenty of different musicians playing and I was delighted to see Lorde for the first time.

Freagra Samplach – An maith leat a bheith ag féachaint ar an teilifís?

- Is aoibhinn liom ag féachaint ar an tsraith teilifíse Derry Girls. Tá ceithre sraith den chlár agus féachaim orthu ar Netflix ar mo ríomhaire glúine go minic. Is clár grinn é agus bím ag gáire nuair a fhéachaim air.

I love watching the t.v. series Derry Girls. There are four seasons of the show and I watch them on Netflix on my laptop regularly. It's a comedy show and I laugh when I'm watching it.

- Faraor, níl ach sé eipeasóid i ngach sraith. Tá an clár suite i nDoire agus tá sé faoi chúigear déagóirí ag maireachtáil le linn na dTrioblóidí i dTuaisceart na hÉireann. Taitníonn an clár liom mar tá sé an-ghreannmhar agus is féidir liom mo scíth a ligint ag breathnú air.

Unfortunately, there's only six episodes in every season. The show is set in Derry and it's about five teenagers living during the Troubles in Northern Ireland. I enjoy the show because it is very funny and I can relax watching it.

- Is iad Erin, Orla, Claire, Michelle, agus James príomhcharachtair an chláir. Is í Orla an carachtar is fearr liom mar is cailín craiceáilte gealgháireach í. Sílim gur duine an-ghreannmhar í chomh maith. Nuair a fhéachaim ar an tsraith 'Derry Girls', is féidir liom éalú ó bhrú an tsaoil agus ó bhrú na scoile.

Erin, Orla, Claire, Michelle, and James are the main characters of the show. Orla is my favourite character because she's a mad cheerful girl. I think that she's also a very funny person. When I watch the show 'Derry Girls', I can escape from the pressures of life and from school pressure.

Nótaí Breise

Téama: Caitheamh Aimsire (1)

Spórt

- Caithim m'am saor ag _____
- Is duine aclaí, fuinniúil mé. Mar sin is maith liom a bheith ag _____
- Is ball mé de chlub/ d'fhoireann peile/cispheile/camógaíochta/iománaíochta
- An t-ainm atá ar an gclub ná _____
- Tá mé ag imirt _____ ó bhí mé cúig bliana daois (m.sh.)
- Bíonn cluiche/traenáil againn gach _____
- Foghlaimíonn tú alan ó obair foirne. Mar shampla conas dualgáisí a roinnt/scileanna sóisialta/conas spreagadh a thabhairt srl.
- Tá sé go hiontach don mheabhair sláinte

Téama: Caitheamh Aimsire (2)

Ceol

- Is duine ceolmhar mé
- Is ball mé de bhanna ceoil/ de chór srl.
- Seinim an giotar/pianó/fidil/feadóg
- Glacaim páirt i gcomortaisí gach bliain
- Déanaim grád gach cúpla bliain
- Múinim ceol do pháistí óga gach _____
- Ghlac mé páirt i gceolchoirm cúpla bliain ó shin
- Éistim le ceol go minic. Is brea liom ag éisteacht le _____
- An t-amhrán is fearr liom ná _____
- Úsáidim Spotify agus íoslódáilim amhráin air
- Bhí mé ag ceolchoirm _____ cúpla bliain ó shin. Bhí sé dochreidte. Bhí gach duine ag screadáil in ard a gcinn is a ngutha. Bhí an t-aer leictreach.
- Tá an-mheas agam ar _____ mar _____

Téama: Caitheamh Aimsire (3) Teilifís/léitheoireacht

- Is é an clár teilifíse is fearr liom ná _____
- Is iad _____ agus _____ na príomh character. Is é/í _____ an character is fearr liom mar...
- Tá an clár suite i _____ sna hochtóidí/nóchaidí
- Bíom ag íoslódáil sraithe ar Netflix/Hayu srl.
- Taitníonn léitheoireacht go mór liom. Na laethanta seo, táim ag léamh _____ le _____.
- Eistim leis an leabhar ar m'fhón póca
- Tá an scéal faoi _____
- Tá sé greannmhar/siamsiúl/spéisiúil/corraitheach/scanrúil/suimiúil/foréigneach/gníomhach
- Ficsean eolaíochta

Téama: Caitheamh Aimsire (4) meain sóisialta

- Bainim úsáid as na meáin sóisialta go minic
- Úsáidim Tiktok/Instagram/Snapchat srl.
- Buntáiste a bhaineann leis na meáin sóisialta nár gur féidir liom teangmháil a choimead le mo chairde o thíortha eile.
- Míbhuntáiste a bhaineann leo ná go mbíonn sé dushlannach an fón a fhágáil nuair a bhíonn orm staidéar a dhéanamh srl.

Frásaí úsáideacha

- Gan dabht, sn caitheamh aimsire is ansa liom/ is fearr liom ná...
- Is aoibhinn liom a bheith ag...
- Tá dúil agam sa/san/i....
- Taithníonn __ liom ach is fearr liom..
- Gan dabht is é/í ... an t-ábhar is spéisiúla.
- Níl puinn amhrais ach gurb é/í __ an caitheamh aimsire is fearr liom.

- Is fuath liom...
- Tá gráin dhearg agam ar ....

Ceisteanna

- Cad é an caitheamh aimsire is fearr leat? Cén fath?
- An bhfuil suim agat i gcúrsaí spóirt?
- An dtéann tú ag traenáil go minic? Cá háit? Cén lá?
- An bhfuil suim agat i gcúrsaí ceoil?
- Cad é an banna ceoil/an amhránaí is fearr leat?
- An bhfreastalaíonn tú ar cheolchoirmeacha de gnáth?
- An mbaineann tú úsáid as na meain sóisialta?
- An mbaineann tú sult astu?
- An mbíonn tú ag léamh go minic?
- An bhféachann tú ar an teilifís go minic?
- Cad é an clár teilifíse is fearr leat? Cén fath?
- Cad é an caitheamh aimsire is fearr leat? Cén fath?
- An bhfuil éinne cáiliúil leis an gcaitheamh aimsire céanna?
- Cén chúis ar roghnaigh tú an caitheamh aimsire seo?
- Cathain ar thosaigh tú leis an gcaitheamh aimsire seo?
- Ar spreag eachtra/ duine tú an caitheamh aimsire seo a thosú?
- Déan cur síos ar an gcaitheamh aimsire seo

Bia, Cócaireacht agus Bacáil

Téama: Bia

- Is é an bia is fearr liom ná _____
- Is aoibhinn liom ag dul amach le haghaidh béile blásta le mo chairde
- Taitníonn bia Síneach/Iodálach/Meirceánach/Gréagach go mór liom
- Faighim méarbhia gach deireadh seachtaine
- Cuirim an ordú isteach ar líne agus bailím é tar éis
- Réamhchúrsa, príomhchúrsa, milseog

Ag Cócaireacht/ag bacáil

- Is aoibhinn liom a bheith ag bacáil ag cócaireacht
- I rith an diaghlásáil, rinne mé arán bhanana/cáca seacláide/borróga
- Bhí an plúr imithe ó na seilfeanna mar bhí an-chuid daoine ag bacáil!
- Tugann an cócaireacht faoiseamh aigne dom. Is éalú é ó bhrú an tsaoil
- Is fuath liom a bheith ag cócaireacht. Tá sé an-dushlannach
- Leanaim GBBO agus cláir cócaireachta eile
- Leanaim na h-oidis ó na cláir sin/ ó BBC food/ ó chúpla daoine ar Instagram agus bainim triail as
- D'foghlaím mé cúpla oidis ó mo Mham/ ó mo chara srl.
- Is é an clár/leabhar cócaireachta is fearr liom ná _____

An Todhchaí agus an Ollscoil

An Ollscoil

- Tá sé ar intinn agam freastal ar an ollscoil an bhliain seo chugainn.
- Le Cúnamh Dé, rachaidh mé go:
  - Coláiste na Tríonóide
  - Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath
  - Ollscoil na hÉireann, Baile Átha Cliath
  - Coláiste Muire, Marino
  - Institiúid Teicneolaíochta _____
- Tá an ollscoil seo lonnaithe i _____
- Roghnaigh mé (ollscoil) toisc go bhfuil
  - sé gar do mo theach
  - mo chairde ag dul ann
  - sé i lár na cathrach
  - béim ar an spóirt ann
  - na cumainn ar fheabhas ann
- Tá seirbhís bhus iontaofa ag dul ó mo theach go dtí an ollscoil
- Bhí lá oscailte ar siúl ann anuraidh agus thaitin an atmaisféar go mór liom
- Tá na haiseanna spóirt/acadúla thar moladh beirte
- Freastalaíonn mo dheirfiúr/mo dhearthair ar.... Agus taitníonn sé go mór leis/lei

An Cúrsa

- Ba bhrea liom céim a bhaint amach sa(n)....
- Maireann an cúrsa trí/ceithre bliana
- Sa tríú bliain, beidh socrúcháin le déanamh. Táim ag tnúth go mór leis sin.
- Níl cúrsa mar seo sna hollscoileanna eile
- Músclaíonn _____ suim ionam agus ba mhaith liom nios mó staidéir a dhéanamh air
- Ba bhrea liom a bheith i mo mhúinteoir/dhochtúir/dhlíodóir/threidlia; I m'altra/I m'fhiacloir/m'aitire srl.
- Is aoibhinn liom ag obair le daoine/páistí óga/sean daoine
- Is duine cabhrach/cairdiúil/dícheallach/cneasta/ uaimhianach mé
- Taitníonn eolaíocht/teicneolaíocht/teangacha go mór liom

An slí bheatha

- Chun bheith I do _____ caithfidh tú a bheith _____
- Rinne mé taithí scoile san idirbhliain agus bheartaigh mé ar an slí bheatha seo a roghnú
- Tá go leor poist le fáil in Éirinn a laethanta seo. Le Cúnamh Dé, fanfaidh sé mar sin!
- Bíonn sé éileamhach/dushlannach sa phost seo
- Bíonn na huaireanta oibre go huafásach!

Cad a dhéanfaidh tú an bhliain seo chugainn? Cén fath?

Cad iad na pointí atá ag teastáil don chúrsa sin?

Cén fath gur roghnaigh tú an cúrsa sin?

Cén fath gur roghnaigh tú an Ollscoil sin?

FILÍOCHT

Géibheann

Ainmhí mé
ainmhí allta
as na teochreasa **choke-rissa**
a bhfuil clú agus cáil
ar mo scéimh
chroithfinn **crihin** crainnte na coille
tráth
le mo **gháir**
ach anois
luím síos
agus breathnaím **brahneem** trí leathshúil **lah-hool**
ar an gcrann aonraic **aynruck** sin thall
tagann na céadta daoine
chuile lá
a **dhéanfadh** **yaynhock** rud ar bith
dom
ach mé a ligean amach

le Caitlín Maude

Colscaradh

Shantaigh **hontig** sé bean

i nead a **chine**,

faoiseamh **fwee shiv** is gean

ar leac a thine,

aiteas **atchiss** is greann

i dtógáil **chlainne**.

Shantaigh sí fear

is taobh den **bhríste**,

dídean is searc **deedin, shark**

is leath den **chíste**,

saoire thar lear

is meas na mílte. **mealta**

Thángthas **hongiss** ar réiteach. **raytock**

Scaradar.

*le Pádraig Mac Suibhne **Sivna***

An tEarrach Thiar

(le Máirtín Ó Díreáin)

Fear ag glanadh cré
De ghimseán spáide (gim-shawn; spaw-ja)

Sa gciúnas shéimh
I mbrothall lae:
Binn am fhuaim (oom)

San Earrach thiar.

Fear ag caitheamh (caw ha)
Cliabh dhá dhroim (grum)
Is an fheamainn dhearg (amin; yarg)

Ag lonrú
I dtaitneamh gréine (dahniv)
Ar dhuirling bháin (girl-ing)
Niamhrach an radharc (rye-erk)
San Earrach thiar.

Mná i locháin (look on)
In íochtar diaidh-thrá, (ee-uk-ter; huraw)

A gcótaí craptha,
Scáilí thíos fúthu:
Támh-radharc síothach (she-hock)
San Earrach thiar.

Toll-bhuillí fanna (tull-vwill-he, fauna)

Ag maidí rámha (rova)
Currach lán éisc (ayshk)
Ag teacht chun cladaigh
Ar ór-mhuir mhall
I ndeireadh lae;
San Earrach thiar.

Mo Ghrása (idir lúibíní)

le Nuala ní Dhomhnaill

Níl mo ghrá-sa

Mar bhláth na n-airní (narnee)

A bhíonn (v) i ngairdín

(nó ar chrann ar bith)

Is má tá aon ghaol aige (g-whale)

Le nóiníní (no knee knee)

Is as a chluasa a fhásfaidh siad (awsig)

(nuair a bheidh sé ocht dtroigh síos) (drig)

Ní haon ghlaise cheolmhar (glawsha)

iad a shúile (hoola)

(táid róchógarach dá chéile

Ar an gcéad dul síos)

Is más slim é síoda (slim; she-uda)

Tá ríbí a ghruaige

(mar bhean dhubh Shakespeare) (van; guv)

Ina wire deilgní

Ach is Cuma sin.

Tugann sé dom

Úlla

(is nuair a bhíonn sé I ndeá-ghiúmar (yoomer)

caora finíúna) (quara-finoona)

An Spailpín Fánach

file anaithnid

Im spailpín fánach atáim le fada
ag seasamh ar mo shláinte, **hul-awncha**
ag siúl an drúchta go moch ar maidin **drew-uckta**
's ag bailiú galair ráithe **goll-er; raw-ha**
ach glacfad fees ó rí na gcroppies, **glock-hid**
clieth is píc chun sáite **cleh; peak**
's go brách arís ní ghlaofar m'ainm
sa tír seo, an spailpín fánach.

Ba mhinic mo thriall go Cluain gheal Meala **vinic**
's as sin go Tiobraid Árann;
i gCarraig na Siúire thíos do ghearrainn **garrig; sure-ah**
cúrsa leathan láidir
i gCallainn go dlúth 's mo shúiste im ghlaic **gallon; hooshta**
ag dul chun tosaigh ceard leo
's nuair théim do Durlas 's é siúd bhíonn agam - **hay-im; shoe-d**
'Sin chúí'bh an spailpín fánach!'

Go deo arís ní raghad go Caiseal **joe joe; rye-hid**
ag díol ná ag reic mo shláinte **wreck**
ná ar mhargadh na saoire im shuí cois bhalla, **varga**
im scaoinse ar leataoibh sráide **squeensha**
bodairí na tíre ag tíocht ar a gcapaill **bud-er-ee**
á fhiafraí an bhfuilim hireálta **ee-free; hear-awlta**
'téanam chun siúil, tá an cúrsa fada' - **taynim**
siúd siúl ar an spailpín fánach.

GRAMADACH DON SCRÚDÚ CAINTE

An Aidiacht Shealbhach

The Possessive Adjective

(POSSESSIONS= BELONGINGS. When talking about our possessions we use the words: my, your, his, her, our, your(pl), their).

Mo= my

Do= yours

A= his

A= hers

Ár= our

Bhur= your (pl)

A= their

Part A: When the following noun begins with a consonant, the rules are as follows:

RULE	EXAMPLE	ENGLISH
Mo + h	Mo ch ara	My friend
Do + h	Do ch ara	Your friend
A + h	A ch ara	His friend
A+ NOTHING	A cara	Her friend
Ár + urú*	Ár g cara	Our friend
Bhur + urú*	Bhur g cara	Your friend
A + urú*	A g cara	Their friend

Part B: When the following noun begins with a vowel, the rules are as follows

RULE	EXAMPLE	ENGLISH
M ´	M´airgead	My money
D ´	D´airgead	Your money
A+ NOTHING	A airgead	His money
A+ H	A hairgead	Her money
Ár + n-	Ár n-airgead	Our money
Bhur + n-	Bhur n-airgead	Your money
A + n-	A n-airgead	Their money

*Urú = a letter that is put at the start of the noun (e.g. ár g cara, bhur b pictiúr, a d teach). To help you remember which letter goes on front of which, use the following rhyme to help you:

My brother

Got caught

Not doing

Dishes tonight

Nobody gets

Blueberry pie

Before he finishes

Aidiacht Shealbhach Féin Mheasúnú

1. Tá sí ina (cónaí) i mBaile átha Cliath
_____
2. Thóg sé a (cóipleabhar) as an mbord
_____
3. Ghlaigh mé ar (mo aintín) nuair a ghortaigh mé mo (cos)
_____
4. D'fhéach said ar (a uncail) agus phléasc siad go léir amach ag gáire
_____
5. “Déan (bhur obair bhaile) anois” arsa an múinteoir
_____
6. Chuir na páistí a (pinn) síos agus bhailigh an múinteoir a (cóipleabhair)
_____
7. An reitíonn tú go maith le do (colceathar)?
_____
8. “Cén fath go bhfuil sibh i bhur (tost)?” arsa an múinteoir
_____
9. Bí i bhur (seasamh)!
_____
10. Bhí sé ag labhairt lena (mam)
_____
11. Labhróidh mé le mo chara amárach
_____
12. Chroch (mo athair) a (chóta) ar an gcathaoir
_____

Infinitive verbs

ONE SYLLABLE				TWO SYLLABLES			
BROAD		SLENDER		BROAD		SLENDER	
Fan		Troid		Ceannaigh		Ceistigh	
Pós		Leim		Aontaigh		Deisigh	
Cíor		Cuir		Brostaigh		Bailigh	
Iarr		Fill		Scanraigh		Éirigh	
Ól		Caith		Sleamhnaigh		Foilsigh	
Dún		Bris		Gortaigh		Aistrigh	
Fág		Tuil		Scrúdaigh		Cóirigh	
Féach		Cail		Fiosraigh		Oibrigh	
Díol		Buail		Tosaigh		Dúisigh	
Cas		Goid		Cearthaigh		Impigh	
Fás		Rith		Críochnaigh		Cuidigh	
Glan		Tuig		Cabhraigh			
Scríobh		Teip		Cónaigh			
Íoc		Béic		Ullmhaigh			
Líon		Séid		Diúltaigh			
Gearr				Feabhsaigh			
Can							
Tóg							
Geall							
Meas							
Scrios							

An Aimsir Chaite

AIMSIR CHAITE means **PAST TENSE**. We use this for things that happened before right now (e.g. this morning, a few minutes ago, yesterday, last week, 10 years ago etc.)

Inné	yesterday
Arú inné	the day before yesterday
An tseachtain/mhí/deireadh seachtaine seo chaite	last week/month/weekend
Anuraidh	last year
Cúpla bliain ó shin	a couple of years ago
Nuair a bhí mé níos óige	when I was younger

Rialacha an Aimsir Chaite

AIMSIR CHAITE means **PAST TENSE**. We use this for things that happened before now (e.g. earlier, yesterday, last week, last month, 10 years ago etc.)

1. Verbs take a h

➤ (e.g. **Ghlan** mé)

2. Verbs beginning with a vowel take a d'

➤ (e.g. **D'ól** mé)

3. Verbs beginning with an f take a d' and a h

➤ (**D'fhas** mé)

4. For the negative form we use **NÍOR** (not ní). If the following verb is supposed to begin a with a d', it is dropped

➤ (e.g. **Níor** ól mé)

5. For the question form we use **AR** (not an). If the following verb is supposed to begin a with a d', it is dropped

➤ (e.g. **Ar** ith tú?)

6. In the past tense, **there are only endings for the "WE" form**. The endings depend on if the verb is broad or slender and if it has 2 syllables or 1 syllable.

BROAD 1 SYLLABLE (E.G. Dún)	SLENDER 1 SYLLABLE (e.g. Cuir)
Dhún mé Dhún tú Dhún sé/sí Dhún AMAR Dhún sibh Dhún siad Ar Dhún tú? Níor Dhún mé	Chuir mé Chuir tú Chuir sé/sí Chuir EAMAR Chuir sibh Chuir siad Ar Chuir tú? Níor Chuir mé
BROAD 2 SYLLABLES (e.g. Ceannaigh)	SLENDER 2 SYLLABLES (Dúisigh)
Cheannaigh mé Cheannaigh tú Cheannaigh sé/sí Cheann AÍOMAR Cheannaigh sibh Cheannaigh siad Ar Cheannaigh tú? Níor Cheannaigh mé	Dhúisigh mé Dhúisigh tú Dhúisigh sé/sí Dhúis ÍOMAR Dhúisigh sibh Dhúisigh siad Ar Dhúisigh tú? Níor Dhúisigh mé

Cleachtadh

1. (Fágaim) _____ an scoil ar a ceathair a chlog inné.
2. (X chuirim) _____ mo chóta orm aréir.
3. (Siúlaim) _____ chuig stad an bhus in éineacht le mo chara ar maidin.
4. (imrímid) _____ peil ghaelach ar fhoireann na scoile.
5. (Ceannaím) _____ milseáin agus deoch i siopa na scoile inné.
6. (Freagraíonn sí) _____ na ceisteanna go léir sa rang inné.
7. (? osclaíonn) an príomhoide _____ doras na scoile ar maidin?
8. (X imíonn sé) _____ ar scoil go luath ar maidin.
9. (Suíonn mo chara) _____ in aice na fuinneoige sa rang inné.
10. (?mbriseann said) _____ na fuinneoga ag an deireadh seachtaine?
11. (Ceartaíonn an múinteoir) _____ na cóipleabhair an tseachtain seo caite.
12. (X ólann sí) _____ caifé ag am bricfeasta.
13. (Foghlaimimid) _____ Gaeilge sa Ghaeltacht an samhradh seo caite.
14. (Fás) _____ na blathanna faoin bhfuinneog.
15. “(? d'éirigh tú) _____ ar an taobh mícheart den leaba ar maidin?!” arsa mo mhathair.
16. (Sroich sí) _____ mo bhord agus (ceartaigh sí) _____ mo chóipleabhar!
17. (X cuir sí) _____ a hobair bhaile ar bhord an mhúinteora.
18. (?ceannaigh sibh) _____ aon rud san ionad siopadóireachta?
19. (Dún: sinn) _____ ár bhfilteáin nuair a d'iarr an múinteoir orainn é a dhéanamh.
20. (Caith) _____ mo dhearthair an liathróid thar an mballa gach lá.
21. (Bailigh sinn) _____ na cóipleabhair agus chuir mé sa bhosca iad.
22. (Mínigh) _____ an páiste don mhúinteoir cad a bhí sa phictiúr.
23. (Dúisigh sé) _____ go moch sa mhaidin.
24. (Brostaigh sinn) _____ síos an staighre inné.
25. (? Dún tú) _____ an doras inné?
26. (X fhéach mé) _____ an scánnan aréir.
27. (Ól mé) _____ cupán tae inné.

An Aimsir Láithreach

AIMSIR LÁITHREACH means **PRESENT TENSE**. We use this for things that we are doing now, or that we do continuously. (e.g. today, these days, every day/week/month/year etc.)

You will use the Aimsir Láithreach for approx. 80% of your exam. An understanding of the rules below, and knowledge of conjugating verbs is vital.

inniu	today
gach lá/seachtain/mí/bliain	every day/week/month/year
Gach seachtain	last month
Gach mí	last summer
Gach bliain	a fortnight ago
De ghnáth	Usually
Ó am go h-am	From time to time

Rialacha an Aimsir Láithreach

1. Verbs do not take a h

➤ (e.g. Glanaim)

2. Verbs beginning with a vowel do not take a d'

➤ (e.g. ólaim)

3. Verbs beginning with an f do not take a d' and a h

➤ (Fasaim)

4. For the negative form we use **NÍ** (not níor). The following verb takes a **h**

➤ (e.g. **Ní** chuirim)

5. For the question form we use **AN** (not aR). The following verb takes a **urú**

➤ (e.g. **An** gcónaíonn tú?)

6. In the present tense, ALL verbs have endings. The endings depend on if the verb is broad or slender and if it has 2 syllables or 1 syllable.

7. In the present tense, we don't use mé

➤ (e.g. glan**aim**, cuir**im**, ceanna**ím**, bail**ím**)

8. Endings:

LEATHAN SIOLLA AMHÁIN (E.G. Dún)	CAOL SIOLLA AMHÁIN (e.g. Cuir)
<p>Dúnaim</p> <p>Dúnann tú</p> <p>Dúnann sé/sí</p> <p>Dúnaimid</p> <p>Dúnann sibh</p> <p>Dúnann siad</p> <p>An nDúnann tú?</p> <p>Ní Dhúnaim</p>	<p>Cuirim</p> <p>Cuireann tú</p> <p>Cuireann sé/sí</p> <p>Cuirimid</p> <p>Cuireann sibh</p> <p>Cuireann siad</p> <p>An gCuireann tú?</p> <p>Ní Chuirim</p>
LEATHAN DHÁ SHIOLLA (e.g. Ceannaigh)	CAOL DHÁ SHIOLLA (Dúisigh)
<p>Ceannaím</p> <p>Ceannaíonn tú</p> <p>Ceannaíonn sé/sí</p> <p>Ceannaímid</p> <p>Ceannaíonn sibh</p> <p>Ceannaíonn siad</p> <p>An gCeannaíonn tú?</p> <p>Ní Cheannaíonn mé</p>	<p>Dúisím</p> <p>Dúisíonn tú</p> <p>Dúisíonn sé/sí</p> <p>Dúisimid</p> <p>Dúisíonn sibh</p> <p>Dúisíonn siad</p> <p>An nDúisíonn tú?</p> <p>Ní Dhúisím</p>

Cleachtaí

1. (Can:mé) sa chór scoile gach Céadaoin
_____
2. (Dúisigh:sinn) ar a seacht gach maidin
_____
3. (Ní ullmhaigh) a mathair a lón gach oíche
_____
4. (? rith) tú gach lá?
_____
5. (? bailigh) sé na cóipleabhar gach lá don mhúinteoir?
_____
6. (Bris sé) na rialacha gach lá agus (éirigh) an múinteoir feargach leis
_____
7. (X glan) siad a seomraí gach lá
_____
8. (Cuir) an fear na litreacha sa phost gach lá
_____
9. (? tosaigh) sé a obair bhaile díreach nuair a thagann sé abhaile?
_____
10. (Deisigh) an frighlí aon rud atá briste sa scoil
_____
11. (Fás) na blathanna sa gháirdín
_____
12. (Bain) sí a cóta di nuair a thagann sí isteach an doras gach lá
_____
13. (Cuidigh:sinn) lenár mathair gach lá
_____
14. (Tosaigh: sinn) ár nobair bhaile ar a trí a chlog
_____
15. (Imigh sé) amach an doras ar fiche chun a trí gach lá
_____

Réimnigh na briathra

Verb	English	Answer
A. Cuir	<i>She puts</i>	<i>Cuireann sí</i>
B. Gearr	<i>He cuts</i>	
C. Cruthaigh	<i>We create</i>	
D. Maisigh	<i>They decorate</i>	
E. Smaoinigh	<i>You think</i>	
F. Díol	<i>He sells</i>	
G. Creid	<i>I believe</i>	
H. Athnaigh	<i>We recognise</i>	
I. Mol	<i>You (pl) praise / advise</i>	
J. Éalaigh	<i>She escapes</i>	
K. Scaip	<i>You scatter</i>	
L. Mínigh	<i>I explain</i>	
M. Seol	<i>He sends</i>	
N. Glan	<i>We clean</i>	
O. Scrúdaigh	<i>They examine</i>	
P. Goid	<i>I steal</i>	

Líon na Bearnaí

VERB	QUESTION	NEGATIVE
Fanaimid	<i>An bhfanaimid?</i>	<i>Ní fhanaimid</i>
limímid		
Ólann sí		
Cuirimid		
Rithim		
Brisimid		
Úsáidim		
Cabhraím		
Diúltaím		
Brostaímid		
Scanraíonn sibh		
Cónaímid		
Bailímid		
Ceistím		
Dúisíonn sí		

Ar Maidin

VERB	AIMISIR LÁITHREACH	BÉARLA
Dúisigh		
Éirigh		
Gléas		
Ullmhaigh		
Ith		
Ól		
Cuir		
Doirt		
Nigh		
Scuab		
Glan		
Fág		
Siúl		
Buail		
Rith		
Sroich		

Frásaí Deasa

As go brách liom...	
Amach an doras liom	
ar nós na gaoithe/ le luas lasrach	
Ina dhiaidh sin/ tar éis sin	
Ar an toirt	
Gan a thuilleadh moille	

Abairtí

BRIATHAR	ABAIRT
Dúisigh	
Éirigh	
Ith	
Ól	
Cuir	
Scuab	
Glan	
Fág	
Siúl	
Rith	
Sroich	

Cleachtadh: Cad a dhéanann tú gach maidin?

An Aimsir Fháistineach

AIMSIR FHÁISTINEACH means **FUTURE TENSE**. We use this for things that we are **AFTER** right now. (e.g. later, this evening, tomorrow, next week, next months, 10 years time etc.)

Amárach	Tomorrow
Arú amárach	The day after tomorrow
Anocht	Tonight
An mhí seo chugainn	Next month
Tar eis scoile	After school
Ar an Satharn	On Saturday
Ag am lóin	At lunch time
An tseachtain seo chugainn	Next week
An samhradh seo chugainn	Next summer

Rialacha an Aimsir Fháistineach

1. Verbs do not take a h

➤ (e.g. Glanfaidh mé)

2. Verbs beginning with a vowel do not take a d'

➤ (e.g. ólfaidh)

3. Verbs beginning with an f do not take a d' and a h

➤ (Fasfaidh mé)

4. For the negative form we use **NÍ** (not níor). The following verb takes a **h**

➤ (e.g. **NÍ** chuirfidh mé)

5. For the question form we use **AN** (not aR). The following verb takes a **urú**

➤ (e.g. **An** gcónóidh tú?)

6. In the present tense, ALL verbs have endings. The endings depend on if the verb is broad or slender and if it has 2 syllables or 1 syllable.

7. Endings:

LEATHAN; SIOLLA AMHÁIN (m.sh. Dún)	CAOL; SIOLLA AMHÁIN (m.sh. Cuir)
Dúnfaidh mé Dúnfaidh tú Dúnfaidh sé/sí Dúnfaimid Dúnfaidh sibh Dúnfaidh siad An ndúnfaidh tú? Ní dhúnfaidh mé	Cuirfidh mé Cuirfidh tú Cuirfidh sé/sí Cuirfimid Cuirfidh sibh Cuirfidh siad An gcuirfidh tú? Ní chuirfidh mé
LEATHAN; DHÁ SHIOLLA (m.sh. ceannaigh)	CAOL; DHÁ SHIOLLA (m. sh. Dúisigh)
Ceannóidh mé Ceannóidh tú Ceannóidhsé/sí Ceannóimid Ceannóidh sibh Ceannóidh siad An gceannóidh tú? Ní cheannóidh mé	Dúiseoidh mé Dúiseoidh tú Dúiseoidh sé/sí Dúiseoimid Dúiseoidh sibh Dúiseoidh siad An ndúiseoidh tú? Ní Dhúiseoidh mé

Cleachtadh

1. (Can:mé) sa chóir scoile an Chéadaoin seo chugainn
_____
2. (Dúisigh:sinn) ar a seacht maidin amárach
_____
3. (Ní ullmhaigh) a mathair a lón anocht
_____
4. (? rith) tú ar scoil amárach?
_____
5. (? bailigh) sé na cóipleabhar don mhúinteoir maidin amárach?
_____
6. (éirigh) an múinteoir feargach tar éis am lóin
_____
7. (X glan) siad a seomraí tráthnóna inniu
_____
8. (Cuir) an fear na litreacha sa phost amárach
_____
9. (? tosaigh) sé a obair bhaile díreach tar éis scoile?
_____
10. (Deisigh) an feighlí nua aon rud atá briste sa scoil
_____
11. (Fás) na blathanna sa gháirdín an Feabhra seo chugainn
_____
12. (Bain) sí a cóta di nuair a thiocfaidh sí isteach an doras
_____
13. (Cuidigh:sinn) lenár mathair an Satharn seo chugainn
_____
14. (Tosaigh: sinn) ár nobair bhaile ar a trí a chlog tráthnóna inniu
_____
15. (Imigh sé) amach an doras ar fiche chun a trí inniu
_____

Réimnigh na briathra

Verb	English	Answer
A. Cuir	<i>She will put</i>	<i>Cuirfidh sí</i>
B. Gearr	<i>He will cut</i>	
C. Cruthaigh	<i>We will create</i>	
D. Maisigh	<i>They will decorate</i>	
E. Smaoinigh	<i>You will think</i>	
F. Díol	<i>He will sell</i>	
G. Creid	<i>I will believe</i>	
H. Athnaigh	<i>We will recognise</i>	
I. Mol	<i>You (pl) will praise / advise</i>	
J. Éalaigh	<i>She will escape</i>	
K. Scaip	<i>You will scatter</i>	
L. Mínigh	<i>I will explain</i>	
M. Seol	<i>He will send</i>	
N. Glan	<i>We will clean</i>	
O. Scrúdaigh	<i>They will examine</i>	
P. Goid	<i>I will steal</i>	

Líon na Bearnaí

VERB	QUESTION	NEGATIVE
Fanfaimid	<i>An bhfanfaimid?</i>	<i>Ní fhanfaimid</i>
Imeoimid		
Ólfaidh sí		
Cuirfimid		
Rithfidh mé		
Brisfimid		
Úsáidfídh mé		
Cabhróidh mé		
Diúltóidh mé		
Brostóimid		
Scanróidh sibh		
Cónóimid		
Baileoimid		
Ceisteoidh mé		
Dúiseoidh sí		

Maidin Amárach

VERB	AIMISIR FHÁISTINEACH	BÉARLA
Dúisigh		
Éirigh		
Gléas		
Ullmhaigh		
Ith		
Ól		
Cuir		
Doirt		
Nigh		
Scuab		
Glan		
Fág		
Siúl		
Buail		
Rith		
Sroich		

Frásaí Deasa

Tá súil agam go...	
Díreach tar éis sin	
Ina dhiaidh sin	
Le cúnamh Dé	
Tá sé ar intinn agam	

Abairtí

BRIATHAR	ABAIRT
Dúisigh	
Éirigh	
Ith	
Ól	
Cuir	
Scuab	
Glan	
Fág	
Siúl	
Rith	
Sroich	

Cleachtadh: Cad a dhéanfaidh tú maidin amárach?

Siúl Siar

1. (Ceistigh) _____ an traenálaí na buachaillí nuair a thagann siad déanach don chluiche.
2. (Oibrigh) _____ an buachaill sa siopa nuachtán agus beidh tuirse air ag deireadh an lae.
3. (Foilsigh) _____ na daltaí sa chéad bhliain iris an mhí seo chugainn.
4. (Bailigh) _____ fear an phoist na litreacha ó oifig an phoist ar a sé a chlog.
5. (Imigh mé) _____ isteach sa chathair tar éis scoile inniu.
6. (Diúltaigh) _____ an príomhoide agus ní thabharfaidh sí leathlá do na daltaí.
7. (Fiosraigh) _____ na Gardaí an timpiste bóthar anocht.
8. (Cónaigh) _____ mo chara i Londain an samhradh seo chugainn.
9. (Ullmhaigh) _____ an múinteoir eolaíochta trialacha sa rang amárach.
10. (Ceannaigh sinn) _____ milseáin sa siopa tar éis scoile inniu.
11. (Troid) _____ na buachaillí I gclós na scoile amárach?
12. (Ní éist sí) _____ leis an múinteoir sa rang Béarla.
13. (Léim) _____ an buachaill den bhalla agus gortóidh sé a chos.
14. (rith mé) _____ sa rás ag an lá spóirt an tseachtain seo chugainn.
15. (An cuir) _____ an príomhoide glao ar do thuismitheoirí?
16. (Líon sé) _____ an citeal le huisce agus déanfaidh sé cupán tae.
17. (Fan) _____ an múinteoir siar tar éis scoile amárach chun labhairt le thuismitheoir.
18. (Tóg siad) _____ na cóipleabhair ón gcófra an Aoine seo chugainn.
19. (Pós) _____ mo dheartháir i bPáras an samhradh seo chugainn.
20. (Íoc) _____ na páistí ar an mbus scoile tar éis scoile.

Verbs ending in ir,air,il,ail,is

The verbs below all have two syllables. Therefore, they have endings in the present and future tenses and in the “us” form of the past tense

However, they don't go by the usual rules of conjugating verbs (*i.e. In the Aimsir Láithreach-*

Codail	
Iompair	
Ceangail	
Fógair	
Taitin	
Múscail	
Oscail	
Imir	
Inis	
Bagair	
Eitil	
Freagair	
Labhair	

Dúisigh +mé + mé = Dúisim)

When we conjugate verbs for the above list, we take the first syllable and the last letter of the word together and then add the ending.

Rialacha agus Samplaí

Aimsir Chaite

(We opened) D'oscail + sinn → D'oscail + sinn → D'oscl + aíomar (*broad 2 syllable ending*) → **D'osclaíomar**

Inis	Ceangail	Labhair

Aimsir Láithreach

(I sleep) Codail + mé → Codail + mé → Codl + aím (*broad 2 syll ending*) → **Codlaím**

(They play) Imir + said → Imir + said → Imr + íonn (*slender 2 syll ending*) → **Imríonn siad**

Inis	Ceangail	Labhair
Insím		
	Ceanglaíonn tú	
		Labhraíonn sé/sí
Insímid		
	Ceanglaíonn sibh	
An tú?		
Ní		Ní labhraím

Aimsir Fháistineach

(I will tell) Inis +mé ☐ Inis + mé ☐ Ins + eoidh mé (*slender 2 syll ending*) ☐ **Inseoidh mé**

(We will speak) Labhair + muid ☐ Labhair + muid ☐ Labr + óimid (*broad 2 syll ending*)

☐ **Labhróimid**

Inis	Ceangail	Labhair
Inseoidh mé		
	Ceangloídh tú	
		Labhróidh sé/sí
Inseoimid		
	Ceanglóidh sibh	
An tú?		
Ní		Ní labhróidh mé

Cleachtadh

Scríobh na habairtí seo a leanas san Aimsir Chaite:

1. (Freagair) an múinteoir na ceisteanna ar maidin.
2. (Oscail) sé an doras aréir.
3. (Ceangail) na gasóga an téad anuraidh.
4. (Imir) sé peil Ghaelach an Satharn seo caite.
5. (Codail) mé go sámh an deireadh seachtaine seo caite.
6. Bhí Máire i dtrioblóid mar gur (labhair) sí an t-am ar fad sa rang.
7. (Taitin) an teilifis go mór liom.
8. (Freagair) sé na ceisteanna go léir mar go raibh sé an-chliste.
9. (Aithin) mé mo sheanchara nuair a (buail) mé lei inné.
10. (Múscail) sí fearg sa mhúinteoir mar go raibh sí ag caint.
11. Níor (inis) sé an fhirinne riamh.
12. (Ceangail) a mháthair a bhróga dó mar nach raibh sé ach dhá bhliain d'aois.

Scríobh na habairtí seo a leanas san Aimsir Laithreach

1. (Freagair) an múinteoir na ceisteanna gach lá.
2. (Oscail) sé an doras gach maidin.
3. (Freastail) na daltaí ar an scoil i lár an bhaile.
4. (Codail mé) go sámh ag an deireadh seachtaine.
5. (Imir) mé peil Ghaelach gach Satharn.
6. Bíonn Máire i gcónaí dtrioblóid mar (labhair) sí an t-am ar fad sa rang.
7. (Taitin) an teilifis go mór liom.
8. (Freagair) sé na ceisteanna go léir mar tá sé an-chliste.
9. (Aithin) ciarog ciarog eile.
10. (Múscail) sí fearg sa mhúinteoir mar bíonn sí i gcónaí ag caint.
11. Ní (inis) sé an fhirinne riamh.
12. (Ceangail) a mháthair a bhróga dó mar nil sé ach dhá bhliain d'aois.

Scríobh amach na habairtí seo a leanas san Aimsir Fháistineach:

1. (Freagair) an múinteoir na ceisteanna amárach.
2. (Oscail) sé an doras maidin amárach.
3. An (imir) na daltaí ar fhoireann na scoile an bhliain seo chugainn?
4. (Imir) mé peil Ghaelach an Satharn seo chugainn.
5. Ní (codail) mé go sámh an deireadh seachtaine seo chugainn.
6. Beidh Máire i gcónaí i dtrioblóid an bhliain seo chugainn mar go (labhair) sí an t-am ar fad.
7. (Taitin) an Fhrainc go-mór liom nuair a rachaidh mé ann ar mo laethanta saoire.
8. (Freagair) sé na ceisteanna go léir mar go bhfuil sé an-chliste.
9. (Aithin) mé mo sheanmhúinteoir nuair a (buail) mé léi ag an gcruinniú.
10. (Múscail) sí fearg sa mhúinteoir mar beidh sí i gcónaí ag caint.
11. Ní (inis) sé an fhirinne riamh.
12. (Ceangail) a mháthair a bhróga dó mar nach mbeidh sé ábalta.

An Modh Coinníollach

The “Modh Coinníollach” is the conditional tense. It is used when the words “would”, “could” or “if” are used in the sentence. (e.g. “If I won the lotto, I **would** go on a world trip”)

Rialacha an Modh Coinníolach

→ Verbs take a h

◆ (e.g. Ghlanfainn)

→ Verbs beginning with a vowel take a d’

◆ (e.g. d’ ólfainn)

→ Verbs beginning with an f take a d’ and a h

◆ (e.g. d’fhasfainn)

→ For the negative form we use Ní (not níor). The following verb takes a h

◆ (e.g. Ní chaitheann)

→ For the question form we use AN (not ar). The following verb takes an úrú (if possible)

◆ (e.g. An mbaileofá?)

→ In the conditional tense, we don’t use mé, tú, sinn or siad.

→ All verbs in the conditional tense have endings. The endings depend on if the verb is broad or slender and if it has 2 syllables or 1 syllable.

BROAD 1 SYLLABLE (E.G. Dún)	SLENDER 1 SYLLABLE (e.g. Cuir)
Dhún fainn Dhún fá Dhún fadh sé/sí Dhún faimis Dhún fadh sibh Dhún faidís An Dhún fá ? Ní Dhún fainn	Chuir finn Chuir feá Chuir feadh sé/sí Chuir fimis Chuir feadh sibh Chuir fidís An gCuir feá ? Ní Chuir finn
BROAD 2 SYLLABLES (e.g. Ceannaigh)	SLENDER 2 SYLLABLES (Dúisigh)
Cheann óinn Cheann ófá Cheann ódh sé/sí Cheann óimís Cheann ódh sibh Cheann óidís An gceann ófá ? Ní Cheann óinn	Dhúise oinn Dhúise ofá Dhúise odh sé/sí Dhúise oimís Dhúise odh sibh Dhúise oidís An ndúise ofá ? Ní Dhúise oinn

Cad a dhéanfa dá mbéifeá i do Phríomhoide sa scoil seo?

Cad a dhéanfa dá mbéifeá i d'Aire Oideachais?

Siúl Siar

Briathra Rialta

Dúisigh mé go luath ar maidin. **Éirigh** mé tar éis sin. **Beartaigh** mé ar dhul síos an staighre. **Rith** mé síos staighre agus mé isteach sa chistin. **Ullmhaigh** mé uibheacha agus **ól** mé caife. **Cuir** mé mo chóta orm agus **aimsigh** mé mo mhála scoile. **Oscail** mé an doras agus **siúil** mé ar scoil. **Sroich** mé an scoil ar ceathrú chun a naoi agus **labhair** mé le mo chairead. **Tóg** mé mo leabhair ó mo thaisceadán agus **lean** mé síos an pasáiste go dtí mo chéad rang. **Tosaigh** an rang Ghaeilge ar a naoi a chlog. **Scríobh sinn** aistí, **éist sinn** leis an gcluaisthuiscint, **labhair sinn** Gaeilge, **foghlaim sinn** gramadach agus **cleachtaigh** sinn na briathra. Tar éis an scoil, **imigh** mé abhaile agus **tosaigh** mé ar m'obair bhaile. **Féach** mé ar an teilifís sa tráthnóna agus **codail** mé ar deich a chlog.

	Aimsir Chaite	Aimsir Láithreach	Aimsir Fháistineach
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			

Aidiacht Shealbhadh & briathra

1. (Labhair) le mo chara amárach
2. (Croch) (mo athair) a chóta ar an (cathaoir) gach lá
3. (Gearr) an gruagaire mo ghruaig gach cúpla mí
4. Ní (croch sinn) (ár pictiúir) ar an (balla). (Croch) an múinteoir suas iad.
5. An (gearr) sibh bhur (gruaige)?
6. (Oscail mé) an doras gach maidin
7. D'fhéach said ar (a uncail) agus (pléasc) said go léir amach ag gáire inné.
8. "Déan (bhur obair bhaile) anois" arsa an múinteoir
9. Chuir na páistí a (pinn) síos agus bhailigh an múinteoir a (cóipleabhair)
10. Bí i bhur (seasamh)!

Nótaí